

100 let

SPOLKOVÉHO VČELAŘENÍ NA KNÍNICKU

Bačov
Benešov
Cetkovice
Drválovice
Knínice
Kořenec
Pamětice
Sudice
Světlá
Šebetov
Vanovice
Vážany

ALMANACH 2025

Dopřej mi, Pane, vždycky dobrý med
a abych ho ještě dlouhá léta jed.

Taky zdravé tělo, Pane, chtěl bych mít
a s tím vždy včelám dobře posloužit.

K tomu kdybys, Pane, dobrý rozum chtěl mi dát,
jenž by pomohlo mi o včelky pečovat.

Ať dělám chyby zřídka a napravit je umím hned,
dřív než za trest včely odeprou mně med.

Taky trpělivou duši dej mi, můj Pane,
která zvládne všechno, co se v úle stane.

Nad nezdarem nikdy nenechej mě klít,
z úspěchu pak nedovol mi hříšně pyšným být.

Dej mi humor, Pane, se kterým žihadla si vybírám,
ať radost z včelaření kolem sebe rozdávám ...

„Hana Kopecká z Klatov“

V roce 2007 na 5. národní a 1. mezinárodní včelařské pouti na sv. Hostýně byla odhalena socha sv. Ambrože.

Byla vysvěcena tehdejší olomouckým arcibiskupem a metropolitou moravským, dnešním pražským arcibiskupem, monsiñorem Janem Graubnerem.

Sochu vytvořil podle vlastního návrhu sochař Vladimír Vráblík z Bystřice pod Hostýnem a zaplacená byla z celonárodní sbírky včelařů.

sv. Ambrož - svátek má 7. prosince

Je patronem biskupů, kameníků a včelařů, ochránce včel a domácích zvířat.

Přesné datum narození sv. Ambrože neznáme, uvádí se kolem roku 340 v Trevíru na území dnešního Německa. Ambrož pocházel ze zbožné rodiny. Otec byl římským prefektem v Galii, ale velmi brzy zemřel. Matka se se třemi dětmi vrátila do Říma, kde se Ambrož vzdělával. Studoval filozofii, rétoriku a literaturu. Roku 373 zemřel milánský biskup Auxentius a protože po jeho smrti byla situace velice konfliktní a komplikovaná, byl nakonec na biskupský stolec dosazen právě Ambrož. A to i přesto, že byl v té době nepokřtěný. Stalo se tak na shromáždění, kde se nikdo nemohl dohodnout, kdo bude novým biskupem. Až neznámý chlapec údajně zvolal: „Biskupem, ať je Ambrož“, což lid jednomyslně přijal. Sedmého prosince 374 Ambrož přijal biskupské svěcení. Jeho život byl protkáán dobrotou a laskavostí, byl nadaným a oblíbeným kazatelem. Dokázal i urovnat mnoho sporů a nešvárů v církvi. Ambrož předpověděl svou smrt a v roce 397 onemocněl. Milánští ve všech kostelech prosili o uzdravení, nicméně časně ráno na Bílou sobotu 4. dubna 397 v Miláně po 23 letech biskupské služby zemřel.

Legendy a zajímavosti:

Legenda o sv. Ambrožovi poukazuje na význam včel a medu pro křesťany. Sv. Ambroži, ještě když byl malým chlapcem, usedl na obličej roj. Včely vlétly i do úst a chlapce krmily. To se považovalo za boží znamení. Proto je sv. Ambrož pokládán za patrona včelařů a je zobrazován s pleteným včelím úlem.

Sedmého prosince, na svátek patrona včel sv. Ambrože, nebyla dovolena žádná práce související se včelařením, mimo besedování a popíjení medoviny.

Výroky sv. Ambrože:

„Nikdo se nevyлéčí tím, že zraní někoho jiného.“

„Zlo v nás je mnohem horší, než jakýkoli vnější nepřítel.“

organizovaného včelařství na Knínicku 1925 - 2005

„Pokud by zmizely na zemi včely, zbývají lidem jen čtyři roky života.
Bez včel by nebylo opylení, žádných rostlin,
žádných zvířat, žádných lidí.“
včelí vzorec - Albert Einstein

Nechť je almanach upomínkou těch včelařů,
kteří ze zájmu o včely a spolkový život o založení spolku zasloužili se.

Těch, kteří se trpělivě snažili osvojovat nová poznání o životě včel
a na svých včelínech je uváděli do praxe.

Těch, kteří své zkušenosti ochotně předávali ostatním včelařům,
svým následovníkům v tak záslužné cestě bytí.

Těch, kteří nás, současné včelaře,
ke včelám přivedli a jsou našimi rádci a učiteli.

organizovaného včelařství na Knínicku 1925 - 2015

„Kdykoliv pozoruji velkolepou práci včel v úle, zdá se mi,
že paprsek Boží moudrosti zazářil přede mnou.“

R. A. Réaumur

„Na světě jsou dvě největší záhady života, člověk a včely. Starší jsou včely.“

W. Bolsche

Nechť je almanach výzvou a motivací.

Těm, kteří přírodu a včely mají ve svém srdci, žijí s nimi, chtějí pro ně
něco dobré vykonat. Těm, kteří chtějí dělat něco prospěšného pro
životní prostředí, v němž žijeme. Těm, kteří v hodnotách dnešního
uspěchaného globalizovaného světa, sklonění nad otevřeným úlem,
pozastaví čas, konají dobré pro včelu, přírodu i společnost. Těm,
kteří ve společnosti lidí se stejnými zájmy hledají cestu člověka
k člověku, ochotni pro to obětovat kus svého já, svůj čas, část svého
zisku. Těm, kdo ponosou pochodeň života našeho spolku ke

100. výročí včelaření na Malé Hané

organizovaného včelařství na Knínicu 1925 - 2025

Motto: Máme rádi přírodu, máme rádi včely, máme rádi med ...

„Jest důležité, aby každý včelař něco zkoušel, co se týká včelařství, neboť jenom na takové cestě možno dodělat se výsledků prospěšných ...“
J.G. Mendel

Příslloví: „Hledej, ani včely nenajdou med v každém květu ...“

Nechť je almanach připomínkou 100 roků práce pradědů, dědů, otců a nás, které přes generace propojuje láska k tajemství života a bytí zázračného superorganismu včelstva a včel.

Ať je motivací pro ty, kteří najdou sílu a odvahu pokračovat ve spolkové, společné, krásné práci dál k metám, které jsou dnes obestřeny tajemnem tak, jak je tajemný život našich včel.

Základní organizace Českého svazu včelařů Knínice
vás zve na:

AKCE SPOJENÉ S PŘIPOMÍNKOU 100. VÝROČÍ ZALOŽENÍ ORGANIZOVANÉHO VČELAŘENÍ V KNÍNICÍCH A OKOLÍ

Březen 16.3.2025 Kulturní dům Knínice - Výroční členská schůze

10.00 Zahájení a přivítání hostů

Historické ohlédnutí za lidmi, kteří 100 letou tradici vytvářeli,
představení Almanachu a kalendáře Včelaři na Malé Hané.

11.00 Přednáška: Chov silných a zdravých včelstev, racionalizace chovu
základy úspěšného včelaření, přednáší: Jiří Sláma

Květen - červen 2025

Besedy pro žáky MŠ a ZŠ v obvodu organizace s názvem:
„Se včelami, o včelách a medu“

Září 14. - 15.9.2025 v Kulturním domě Knínice - pozvání k účasti na oslavě a připomínce 100. výročí ustavení a zahájení činnosti „Spolku včelařů a přátel přírody pro Knínice a okolí“

Neděle 14.9.2025:

9.30 Slavnostní zahájení oslav a výstavy s včelařskou tematikou

10.00 Přednáška - Včelaření pro radost i užitek - cesty k úspěšnému
včelaření v podmínkách malochovů

12.00 Slavnostní oběd

13.15 Otevření výstavy pro veřejnost

Zasazení lípy s pamětní deskou na kopci „Josefek“

Položení kytice k pamětní desce

14.00 Přednáška pro veřejnost:

Včelí produkty ve výživě a jejich vliv na zdraví člověka

Přednáška je určena pro širokou veřejnost a součástí je propagace včelích produktů
s možností nákupu medu a medoviny

Pondělí 15.9.2025:

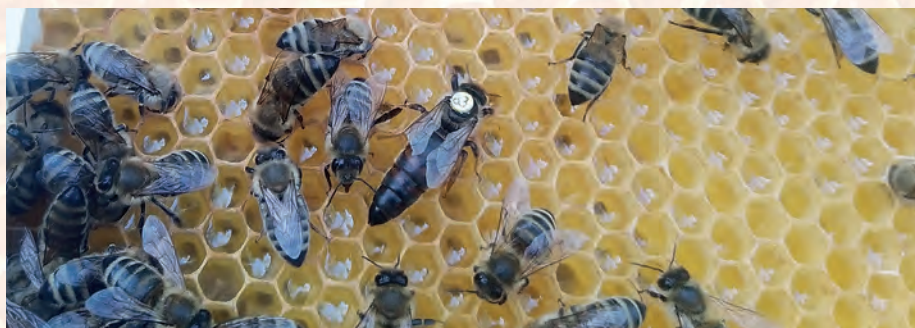
8.00 Otevření výstavy pro základní i mateřské školy a veřejnost
(dětské dílničky - kreslení, výroba svíček, rámečky, ochutnávky medu)

Náš kraj je známý pod jménem Malá Haná. Na jihu od Boskovic po Městečko Trnávka na severu. Úrodné, mírně vlnité území plné polí, luk, ovocných sadů, protkané vodními toky a ohraničené věnci lesů vystupujících do vyšších nadmořských výšek. Pro toto území je charakteristické nářečí, které se však postupně vytrácí z běžného užívání.

Region ZOČSV je rozložen v oblasti Malé Hané a sahá až do Dražanské vrchoviny vč. jejího nejvyššího bodu Skály 735 m nad mořem nedaleko Benešova. Naše včely jsou tedy lokalizovány v rozmezí cca 350 výškových metrů. Od Vážan k Luňáčkovým a Sudicím s výškou 350 m nad mořem, po Benešov - Pavlov ve výšce 710 metrů nad mořem, kde má svá včelstva přítel Ondřej Hofman, místopředseda základní organizace a důvěrník pro obec Benešov.

Od pradávna byl tento kraj s lesními porosty, věkovitými stromy velmi příznivý pro život včel. Nahodilé setkání člověka se včelami postupně přechází v cílený chov s využíváním plodů této činnosti. Společenstva lidí se stejnými zájmy se počínají sdružovat již v 2. polovině 19. století až po dnešek. Organizované včelařství trvá na území Čech a Moravy 150 roků. Sem patří i naše organizace.

Náš spolek sdružuje chovatele včel ve 12 obcích regionu. Toto území a celý okres Blansko patří k nejvíce zalesněným oblastem České republiky, současně je i intenzivně zemědělsky obhospodařovanou krajinou včetně významných ploch ovocných sadů v Knínicích, Vanovicích, Borotíně a Velkých Opatovicích.

K 1.1.2025 máme v ZO ČSV 78 členů a příznivců, kteří chovají 847 včelstev, takto rozložených v katastrech obcí:

obec	plocha katastru km ²	počet včelařů	počet včelstev	zavlečení na km ²
Bačov	1,73	1	6	3,5
Benešov	13,62	8	56	4,1
Cetkovice	8,53	5	57	6,7
Drválovice	4,84	6	28	5,8
Knínice	11,22	21	133	11,8
Kořenec	8,11	3	38	4,7
Pamětice	3,51	7	55	15,7
Sudice	5,39	4	34	6,3
Světlá	2,33	7	61	26,1
Šebetov	9,43	11	86	9,1
Vanovice	12,15	12	155	12,8
Vážany	4,87	5	138	28,3
Celkem:	85,73	78	847	9,9

Údaje o počtu včelstev i počtu včelařů v regionu jsou proměnlivé. Zůstává však fakt, že na ploše 1 km čtvereční pečujeme o zhruba 10 včelstev. Tento údaj je nad průměrnou hodnotou zavčelení území České republiky.

Těžiště naší zájmové činnosti spočívá v kladné a prospěšné práci pro životní prostředí a krajinu, společnost, spoluobčany a včely samotné i udržitelný rozvoj těchto oblastí. Několik slov k té práci pro včely a jejich udržitelný rozvoj. Značné úsilí a nemalé finance musíme vynakládat na zvládnutí postupů, které pomáhají včelkám překonávat invazi parazitálních ataků - Varoázy /se kterou včelaříme od 80. let minulého století, dále bakteriálních - Nosema a virových ataků na životaschopnost včelstev. K tomu se přidává snížení biodiverzity prostředí (zdroje včelí pastvy) a značný tlak chemie užívaný v zemědělství. Připočtěme si i současný stav lesů... A tady ta matematika přestává jaksi fungovat. Bude ještě vůbec medovicový (lesní) med?! Zdaleka už neplatí: „V září úl zavři ...“ a nemusíš se do jara starat.

Přesto všechno - možná právě proto, ale platí: „Med přímo od mého, tradičního, vyzkoušeného včelaře je za polovinu lékárny...“ Eliminuje to všechna rizika spojená s původem medu a jeho kvalitou. Dostáváme na stůl regionální, kvalitní produkt a podporujeme včelařský obor v regionu, kde produkt vznikl - na Malé Hané.

Zastupitelstva obcí regionu věnují pozornost spolkové činnosti a společenskému životu občanů. Jsme rádi, že mezi podporované subjekty patříme i my. Poděkování obcím patří za finanční prostředky směřované zejména na udržení zdravého chovu včelstev, výběru chovného materiálu a za ohodnocení prospěšnosti této práce pro mládež, členy organizace, přírodu i životní prostředí.

Výše uvedená včelařská statistika roku 2025 spadá do historických zajímavostí: například - uplynula čtvrtina 21. století, ale i 100 roků od založení „Spolku včelařů a přátel přírody pro Knínice a okolí“. Stávající členskou základnu organizace představujeme v samostatné kapitole almanachu.

Spolek prošel přes válečná léta 1938 - 1945 k roku 1948. Po ustavení Národní fronty sdružující politické strany i zájmové organizace se spolek stává základní organizací českého svazu včelařů a je začleněn do už zmíněné organizační struktury politického systému republiky.

Další systémové a organizační změny přicházejí po roce 1989 /rozpad NF/. Z nich vychází Český svaz včelařů jako samostatná zájmová organizace s nejnižší organizační jednotkou - základní organizací - a to je i ta naše.

Aktuálně je práce svazu poznamenána byrokratickými přístupy, administrativně přetížená, zmítaná vlnami ekonomické krize. Členská základna a její představitelé se stávají součástí tohoto dění a vlastní obor - včelaření zůstává kdesi na okraji práce svazu. Dalším problémem je nechuť lidí aktivně se zapojit do práce organizace. Nějak není v módě obětovat svůj čas, elán, myšlenky ve prospěch kolektivu či někoho druhého. A proboha zadarmo? Co z toho mám? - Nic? Tak to neéé!

Dne 11. dubna 2010 – účastníci výroční členské schůze ZO ČSV KNÍNICE o. s.
NA OSLAVÁCH 85. VÝROČÍ ZALOŽENÍ Spolku včelařů a přátel přírody pro Knínice u Boskovic a okolí

foto Jindřich Pachta

Toto těžké břímě v našem případě překrývá příprava připomínkových akcí motivovaných historicky významným 100. výročím vzniku spolku.

Z minulosti však máme doklady o včelaření v katastru Šebetova a Knínic už dříve. V roce 1867 začal vycházet 1. ročník časopisu vzniklého včelařského spolku "Včela brněnská" a řada jejich dopisovatelů byla z Malé Hané a svými zprávami, které časopis zveřejnil, nám zanechali obraz včelaření v těchto letech.

Zahájení spolkové, organizované činnosti v oboru včelařství nese datum 25. listopadu 1925, kdy proběhla ustavující schůze a následně v prosinci I. Valná hromada spolku.

Naši předchůdci - Jurník Fr., Okáč Jos., Zemánek Jos., Kostík Lad. a Dvořák Rost. - předsedové spolku v historickém pořadí, by asi přijali informaci o stoletém trvání spolku s uspokojením.

Mezi jmenované „otce“ včelařství v našem regionu patří ještě jedno jméno - Filip Josef - jednatel organizace dlouhých 55 roků. Kudy kráčel, létaly včelky a tekla med. Mezi „Osobnosti boskovicka“ jej zapsala práce nejenom pro včelařskou organizaci. Mnozí z nás ho ještě pamatujeme. Byl mu věnován Almanach k 80. výročí založení organizace. V té době slavil své 95. narozeniny. Jeho myšlenku použijte na závěr představení naší základní organizace:

„Na kósek řeče:

Ne všeci z Malé Hané he Dražanské vrchovine mlovime sténym moravským nářečim, teda horáckó hanáčténó. Hlavně, že me včelaři se s ňó decky domlovime. Včelaři bele a bodó.“

Historický přehled funkcionářů Spolku včelařů:

Rok	Předseda	Jednatel	Pokladník
1925-1927	Jurník František	P. Pelikán A.	Okáč Josef
1927-1947	Okáč Josef	Filip František	Jakubec František
1947-1949	Zemánek Josef	Novák Alois	Krajíček Rudolf
1949-1950	Zemánek Josef	Glotzmann E.	Krajíček Rudolf
1950-1955	Zemánek Josef	Filip Josef	Krajíček Rudolf
1955-1958	Zemánek Josef	Filip Josef	Jelínek Josef
1958-1959	Zemánek Josef	Filip Josef	Holub Josef
1962-1987	Kostík Ladislav	Filip Josef	Holub Josef
1987-1998	Dvořák Rostislav	Filip Josef	Holub Josef
1998-2005	Dvořák Rostislav	Filip Josef	Krajíček Rudolf
2005-2014	Dvořák Rostislav	Ošlejšek Petr	Vala Josef
2015-2020	Vala Josef	Ošlejšek Petr	Mašková Jitka
2021-2025	Vala Josef	Ošlejšek Petr	Dosedla Martin

Současný výbor ZO ČSV Knínic:

Předseda	Vala Josef	Místopředseda OV ČSV Blansko
Místopředseda	Hofman Ondřej	Důvěrník Benešov
Jednatel	Ošlejšek Petr	Revizní komise OV ČSV Blansko
Pokladník	Dosedla Martin	Důvěrník Šebetov
Zdravotník	Geršl Radek	Důvěrník Kořenec
Předseda revizní komise	Grigová Olga	Důvěrník Světlá

Důvěrníci v jednotlivých obcích dnes:

Bačov	Fojt Aleš	Paměťice	Širůček Vlastimil
Benešov	Hofman Ondřej	Sudice	Řezníček Milan
Cetkovice	Sychra Jan	Světlá	Grigová Olga
Drválovice	Bohatec Jiří	Šebetov	Dosedla Martin
Knínic	Dosedla Jiří	Vanovice	Kalabus Ladislav
Knínic	Krajíček Rudolf	Vážany	Foltýn Ctibor
Kořenec	Geršl Radek		

Přehled počtu členů ZO a počtu včelstev od roku 1925 dosud:

Rok	Počet členů	Počet včelstev	Rok	Počet členů	Počet včelstev
1925	18	136	1990	155	1176
1928	27	248	2000	107	897
1929	34	285	2005	87	839
1930	48	427	2010	76	790
1938	80	536	2015	90	1002
1950	83	534	2020	94	924
1960	130	753	2023	82	812
1970	165	984	2024	75	782
1980	164	1045			

Seznam členů ZO ČSV Knínice v roce 2024:

Jméno	Příjmení	Obec	Počet včelstev
Jan	Hartl	Benešov	3
Pavel	Hartl	Brno	3
Jaroslav	Haupt	Knínice	2
Michal	Haupt	Vážany	0
Petr	Havlíček	Hořice	3
Ondřej	Hofman	Boskovice	22
David	Hóta	Paměťice	2
Zdeněk	Chladil	Knínice	2
Zdeněk	Chladil	Vanovice	15
Vladimír	Jedlička	Letovice	3
Roman	Jíra	Benešov	17
František	Kaderka	Velké Opatovice	17
Vladislav	Kalabus	Vanovice	40
Alena	Kalabusová	Vanovice	30
Jaroslav	Klimeš	Šebetov	7
Ludmila	Kohoutková	Letovice	5
Jindřich	Kolář	Benešov	5
Věra	Konečná	Knínice	10
Pavel	Konečný	Veverská Bitýška	3
David	Kovář	Knínice	4
Rudolf	Krajíček	Knínice	11
Roman	Kučera	Kořenec	2
Jaroslav	Kučírek	Letovice	1
Karel	Laštůvka	Bystřice u Poličky	4
Pavel	Mach	Vanovice	3
Ladislav	Marek	Letovice	10
Miroslav	Mašek	Brno	74
Michal	Máyer	Knínice	16
Lukáš	Mikula	Šebetov	7
Patrik	Mosler	Boskovice	10

Seznam členů ZO ČSV Knínice v roce 2024:

Jméno	Příjmení	Obec	Počet včelstev
Adolf	Bahnovský	Vanovice	7
Aleš	Beran	Knínice	6
Tomáš	Béza	Úsobrno	8
Jiří	Bohatec	Letovice	4
Josef	Bohatec	Vanovice	10
Vladimír	Čejka	Vanovice	6
Miroslav	David	Knínice	5
Luboš	Dobeš	Šebetov	5
Pavčina	Dobešová	Velké Opatovice	6
Jiří	Dosedla	Knínice	53
Martin	Dosedla	Šebetov	20
Ladislav	Fiala	Adamov	4
Aleš	Fojt	Bačov	2
Ctibor	Foltýn	Modřice	26
Dušan	Frýdl	Šebetov	4
Antonín	Geršl	Benšov	14
Radek	Geršl	Benešov	11
Olga	Grigová	Velké Opatovice	6

Seznam členů ZO ČSV Knínice v roce 2024:

Jméno	Příjmení	Obec	Počet včelstev
Jaroslav	Nečas	Vanovice	4
Vladimír	Nečas	Šebetov	3
Aleš	Novák	Boskovice	2
Miroslav	Novák	Letovice	0
Petr	Ošlejšek	Knínice	5
Vladimír	Ožvoldík	Knínice	4
Josef	Pavlík	Vanovice	5
Jiří	Pokorný	Světlá	13
Michal	Pospíšil	Pamětice	4
František	Procházka	Knínice	5
Miroslav	Příkryl	Knínice	5
Milan	Řezníček	Boskovice	7
Bohumil	Smékal	Cetkovice	7
Josef	Smékal	Velké Opatovice	4
Jan	Sychra	Cetkovice	4
Václav	Ševčík	Pamětice	16
Anna	Ševčíková	Pamětice	16
Lubomír	Šín	Benešov	1
Vlastimil	Širůček	Pamětice	10
Jarmila	Štolfová	Knínice	32
Zdeněk	Vahala	Brno	30
Josef	Vala	Cetkovice	30
Zuzana	Valentová	Vanovice	4
Roman	Vašíček	Cetkovice	5
Josef	Veselý	Kořenec	16
David	Vondál	Knínice	6
Pavel	Zatloukal	Benešov	6
Viktor	Závodník	Brno	7
Marek	Zemánek	Benešov	3
Václav	Zemánek	Velké Opatovice	2

Seznam členů ZO ČSV Knínice v roce 2024:

Jméno	Příjmení	Obec	Počet včelstev
Věra	Příbylová	Sudice	6
Josef	Ševčík	Knínice	3
Jan	Ambroz	Velké Opatovice	22
Pavel	Mrnušík	Brno	10
Zuzana	Pokorná	Ratíškovice	0
Libor	Sedlák	Boskovice	7
Roman	Trčka	Horní Smržov	221
Ivo	Vašek	Kořenec	135

Předseda ZO ČSV J. Vala a důvěrník L. Kalabus blahopřejí příteli VI. Čejkovi k 90. narozeninám - prosinec 2023

Tyto stránky se těžce naplňují. Odchod každého člověka znamená konec nějaké etapy. S léty pak ubývá pamětníků, vzpomínek, pevných bodů, které je možné zachytit. Následuje detektivní pátrání - těžké a složité.

Chceme vzpomenout na včelaře, kteří se zasloužili o založení spolku, na funkcionáře, kteří se v mnohdy nelehkých dobách starali o činnost spolku a řadové včelaře.

V úvodu vzpomínky dáváme doušku k zamyšlení:

„Dé pámbu habe náš spolek dal dohromade všecke včelaře, hodělal pro ně všecko, co včelařtvi potřeboje a prache na to nasháněl decky poctivě“.

Jediná věta, jediného projevu zakladatele přítele Josefa Okáče z Knínic na ustavující schůzi Spolku včelařů a přátel přírody 25.11. 1925.

JOSEF OKÁČ - vzpomínka

4. dubna 1953 zemřel ve věku 78 let zakladatel a dlouholetý předseda spolku Josef Okáč. Předsedou byl v letech 1927 - 1947, což dokládají zápisy v dochované pokladní knize spolku. Maloročník a stolařský dělník v Knínicích si na své zahradě ve Vanovské ulici v Knínicích postavil tři včelíny malohanáckého typu s 50 - 60 včelstvy.

Byl podnikavý, houževnatý, pilný člověk. Včely zdědil po otci a hned v mládí se stal včelařským odborníkem a propagátorem. Na Zemské výstavě v Boskovicích v roce 1912 zbudoval vlastní expozici medu, pylu, medoviny a získal za ni ocenění „Zlatou medaili“. Vystavoval prosklený úl, který vyrobili spolu s př. Krajíčkem, osazený živými včelami, 15 vzorků pylu a 15 vzorků medu.

Datum účasti na výstavě posouvá historii včelařství v regionu před založení spolku (1925). V těchto letech byl již funkční spolek včelařů ve Žďárné (zal. 1907), v roce 1909 vznikl spolek včelařů v Boskovicích oddělením od Žďárné.

FRANTIŠEK JURNÍK - vzpomínka

František Journík byl prvním předsedou Spolku včelařů a přátel přírody pro Knínice a okolí. Narodil se v Čechách pod Kosířem v roce 1867. Studoval v Olomouci a Příboře, kde maturoval. Od roku 1892 učil na obecné škole v Knínicích a 34 let byl řídicím učitelem. V roce 1926 po 40 letech učitelování odešel na zasloužený odpočinek. Dvě období se stal starostou obce a řadu let se staral o místní knihovnu. Včelám se věnoval až do svých 82 roků.

Na zemské včelařské výstavě v Boskovicích v roce 1912 obdržel stříbrnou medaili za vynikající exponáty z oboru včelařství od Zemského ústředí spolku. A to za Úplný herbář medonosných rostlin.

V roce 1925 spoluzakládá Spolek včelařů a ochránců přírody pro Knínice a okolí. Už v roce 1927 bylo pod jeho vedením povoleno včelařskému spolku vysázet sto třešní na mez Pod Jankem.

František Journík zemřel v roce 1951 ve věku 83 roků. Za celoživotní obecně prospěšnou práci děkujeme.

KNÍNICE U BOSKOVIC.

FILIP JOSEF - vzpomínka

narozen 10. září 1910 v Knínicích
zemřel 14. července 2006 v Boskovicích

Přítel Josef Filip se narodil do rodiny zemědělce, která v Knínicích žije nepřetržitě víc než 400 let. Do kolébky mu bylo zemědělství dáno tak, že po základní a měšťanské škole pokračoval ve studiu na Zemědělské odborné škole v Boskovicích a pak na Vyšší zemědělské škole družstevní v Praze. Oboru zůstal věrný po celý život.

Byl dlouholetým členem Vlastivědného kroužku, znal historii nejen rodu Filipů, ale i obce a kraje. K jeho aktivitám patří jednatelství v zahrádkářské organizaci, celoživotní činnost v Sokole. Byl také členem staršovstva farního sboru církve evangelické.

Přes svůj vysoký věk rozdával kolem sebe pohodu a radost. Při oslavě svých 90. narozenin pronesl toto: „Nekóřim, nepijo a milojo celé svět. So staré kmet, mám hodně let, bavi mě svět, nechco homřit hned a pojídám med.“

Velkou životní láskou, která zabrala mnoho času z jeho plodného života, byly včely. Jako patnáctiletý stál při zakládání organizovaného včelaření v Knínicích. Včelařil aktivně celý život, byl včelařem tělem i duší. Neuvěřitelných 55 let od roku 1950 do roku 2005 pracoval ve funkci jednatele základní organizace.

Podařilo se nalézt jím vedenou agendu organizace, která je kronikou jeho vykonaného díla a zároveň kronikou dění a práce lidí, kteří se pro včelařský obor angažovali.

Zprávy jsou zachyceny ve Včelařských zpravodajích od roku 1957 až k poslednímu zpravodaji v roce 2005. Oceněním jeho životní práce byl Almanach k 80. výročí vzniku organizace (2005), který mu byl věnován. Úcta k jeho dílu zůstává provázena vzpomínkou a poděkováním.

JOSEF ZEMÁNEK - vzpomínka

narozen 1901
zemřel 1973

Josef Zemánek se narodil v roce 1901 v Knínicích. Dle pokladní knihy Spolku včelařů a přátel přírody pro Knínice a okolí byl Josef Zemánek, který bydlel ve Vanovské ulici na čísle 133, členem od roku 1936. Tehdy zaplatil členské příspěvky, jež činily 15,- Kč. Doma na zahradě vybudoval včelín a staral se asi o dvacetery včely.

Takto vzpomíná jeho dcera Jiřina, dnes Vaníčková: „Tatínek se staral nejen o včely, ale i o včelaře. Od roku 1947 do roku 1959 byl předsedou včelařského spolku. Vzpomínám si na akce, jak schůze, přednášky, tak i povídání o včelách, které se konaly v Knínické škole. Byly hojně navštěvované včelaři i obyvateli Knínic a okolí. Knínická škola byla přátelská ke včelařům, neboť v jejím čele byl do roku 1963 ředitel Emil Goltzmann, včelař, včelařský funkcionář a dlouholetý vedoucí žákovských včelařských kroužků. Rodinné včelaření po tátovi převzal syn Jaroslav, který ale neměl pokračovatele a tak včelaření v domě č. 133 u Zemánků zaniklo.“ Ale nezaniklo v rodě Zemánků. Dcera Jiřina se provdala do Šebetova za přítele Václava Smékala, který si včelaření zvolil za životní poslání, jak je psáno v kapitole MATKY. Se vzpomínkou na rodinu Zemánkovu nám pomohla pravnučka Romanka.

LADISLAV KOSTÍK - vzpomínka

narozen 1922 v Knínicích
zemřel 2004

V roce 1922 se narodil do rodiny v Knínicích. Vyrůstal v rodině spolu se sedmi sourozenci a vyučil se stolařem. Od práce se dřevem je velmi blízko k lásce k přírodě, všemu živému, ke včelám.

Po vybudování rodinného domu se včelaření věnoval naplno. Postavil si kočovný vůz, včely umístil k lesu i na zahradu. Staral se téměř o 25 včelstev. Ke včelaření vedl i své syny a později vnuka.

Členem včelařské organizace se stal v roce 1953. Od roku 1962 do 1987 byl předsedou k plné spokojenosti členstva. V této době rozvíjí organizace na dnešní dobu neuvěřitelnou škálu kulturních, společenských i svazových aktivit.

Strana almanachu nepojme výčet aktivit za 25 roků jeho předsedování. Ať to byly besedy, přednášky, včelařské dny a dny otevřených včelínů, plesy, zábavy, zájezdy za kulturou, na koncerty, do divadel, kdy z Knínic odjížděly 3 autobusy účastníků. V té době se organizovaly brigády na pomoc zemědělství, výsadba nektarodárných stromů a keřů i osetí políček. Zájezdy se konaly i do sousedních států.

Kromě toho se organizoval výkup medu prostřednictvím spotřebního družstva Jednota. Špičková organizace přivedla do Knínic nejlepší včelařské odborníky na přednášky a besedy s cílem rozšířit nejnovější metody a směry včelaření. Svozové trasy autobusů umožňovaly návštěvu těchto akcí včelařům z širokého okolí.

Ano doba byla jiná, bez aut, televize, internetu. Zájmová činnost dávala možnosti společenského vyžití. A toho měl přítel Kostík hodně, kromě včelařů se angažoval i organizaci zahrádkářů a dalších spolicích. Se včelařením mu pomáhala celá rodina a on jim to oplácel láskou, pomocí

a starostlivostí. Dnes je to jinak. Práce pro kolektiv není atraktivní, „není čas“ a zdarma? Ano, je jiná doba.

Včelařské království předal přítel Kostík svému mladšímu synovi a po jeho smrti už rodina nepokračovala. Na přítele Kostíka zavzpomínala jeho snacha Dana Kostíková.

Porada předsedy přítele L. Kostíka (vpravo) a jednatele přítele J. Filipa

Archivní foto ze Dne otevřených včelínů v roce 1974 - opět přítel J. Filip

ROSTISLAV DVOŘÁK - vzpomínka

narozen 10.7.1949

zemřel 15.11.2013

Rostislav Dvořák se narodil ve Vážanech, jako třetí dítě ze čtyř sourozenců. Již od svých dětských let byl vychováván klásce k přírodě a ke včeličkám. V dětském věku byl při ruce ve včelíně svému dědečkovi Tomášovi, který začal včelařit již po 2. světové válce. Když dědeček zemřel v roce 1956, tak včely obhospodařoval otec Rostislava, Jaroslav, který pokračoval ve včelaření, byl důvěrníkem včelařů ve Vážanech

Rostislav byl aktivní i v jiných oblastech zájmů. Byl členem hasičského sboru ve Vážanech, později se stal jeho předsedou. Po roce 1989 působil jako člen obecního zastupitelstva ve Vážanech. V roce 1994 odchází pro svůj zdravotní stav do invalidního důchodu. Ale ani tuto dobu nezahálí a pomáhá manželce při soukromém podnikání v malém obchůdku v Boskovicích. V roce 2008 jej postihla zákeřná choroba, se kterou se statečně vypořádal. Během této doby zaučoval svého zetě Ctibora na svém včelíně, aby tak dlouhá historie chovu včel v tomto domě nezahynula. Až do listopadu 2013 se stále zajímal o své včeličky. Vždy, když byl schopen, stál u úlů a jakoby si povídal s těmito malými tvory.

Byl to jeho život.

Zavzpomínala manželka, paní Dvořáková

Samozřejmostí bylo, aby Rostislav pomáhal ve včelaření i jemu. V jeho 11-ti letech mu otec přenechal 4 včelstva, aby se o ně staral a tím vstoupil do spolku včelařů v Knínicích. Po dokončení základní školy v Knínicích se vyučil elektromontérem. Následovala vojenská služba, práce ve Stavebním podniku Boskovice a jako elektromontér a údržbář v Minervě.

Zájem o přírodu a hlavně o chov včel se stále prohluboval. Po smrti otce Jaroslava nastoupil jako důvěrník včelařů v obci. V roce 1987 byl zvolen předsedou základní organizace Českého svazu včelařů Knínice, kde působil do listopadu 2013. Svoji organizaci zastupoval v Okresním výboru ČSV.

Během svého života získával nové znalosti o chovu včel, o nových technologiích a moderních způsobech včelaření. Pořádal kurzy chovu matek, dva roky vedl včelařský kroužek na ZŠ Knínice. Se svým medem a medovinou se zúčastnil v letech 2001 - 2010 soutěží, kde jejich kvalita byla oceněna několika zlatými medailemi. Své zkušenosti rád a ochotně předával ostatním včelařům a následovníkům.

Výroční členská schůze 2015 - přátelé: Dvořák, Ošlejšek, Havlík, Hanuška

FRANTIŠEK GERŠL - vzpomínka

narozen 1.2.1877
zemřel 9.4.1952

Z Cetkovic pocházel významný československý meziválečný politik a přední odborník v oboru včelařství František Geršl. Narodil se zde 1. února 1877. Vyučil se krejčím a od mládí se angažoval v odborovém hnutí. 14. října 1918 byl aktérem demonstrace v Prostějově, kde byla o 14 dní dříve vyhlášena samostatná Československá republika. Byl velkým propagátorem družstevní myšlenky, nejdříve jako předseda družstva stavějící levné byty, později jako ředitel prvního krejčovského družstva Prvoděvu, které vzniklo z jeho iniciativy v Prostějově.

Jeho největší láskou však bylo včelaření, kterému věnoval svůj volný čas. Včely znal od dětství, vždyť byly každodenní realitou všech obyvatel Cetkovic. Včelařství se začal intenzivně věnovat až po vstupu do vysoké politiky, protože jak sám napsal: „Mohl mezi včelkami na chvíli zapomenout na své poslanecké funkce a veřejné schůze, prožívat na včelíně hodiny klidu a uvažovat o kráse života a přírody, kdyby si ji lidé navzájem svou dravostí, závisť a hlavně hloupostí neotravovali.“ Nejdříve působil jako předseda prostějovsko-plumlovského okresního včelařského spolku a později jako člen Zemského včelařského ústředí moravského, o jehož vytvoření se nemalou měrou zasloužil.

V parlamentních volbách v roce 1920 se stal poslance Národního shromáždění za Československou sociálně demokratickou stranu, ve volbách v roce 1925 mandát obhájil. Díky svému poslaneckému mandátu se zasloužil o obnovení přídělů cukru přímo včelařským spolkům v ČSR. Od roku 1928, kdy se konala výstav soudobé kultury v Brně, prosazoval, aby byl med považován za uznávanou potravinu, ne jen lék.

Jeho myšlenku vytvořit ústředí medu se pro odpor obchodníků a úředníků povedlo uvést do života až v roce 1938. Prvním předsedou Ústředny se stal právě František Geršl.

Během 2. světové války byl v roce 1943 zatčen gestapem a do konce války vězněn. Po osvobození se ujal opět předsednictví v brněnském družstvu včelařů, které mělo 1795 členů s 3712 podílů a sdružovalo 243 spolků s 21.429 včelaři. Prosadil zakoupení činžovního domu v Brně, kde byly zřízeny kanceláře družstva, do správy včelařů byly převzaty objekty kovovíroby na severní Moravě a dřevovíroby v Židenicích. Připojil budovy bývalé tiskárny, z nichž se stala medárna, voskárna a obchodní prostory.

Po roce 1948 byl František Geršl donucen z představenstva odejít, což vedlo k tomu, že družstevní majetek včetně nemovitostí, provozů, rezervních fondů byl zničen a promrhán. Z celého Geršlova včelařského úsilí zůstala jen slavná, avšak nikdy ne plně doceněná historie.

František Geršl zemřel 9. dubna 1952 v Prostějově.

Geršlovi včelaři dlouho - přes čtyři generace. Včely zde bzučely dávno před založením Knínického spolku (1925).

A nebyli to ledajací včelaři. Pokrok v oboru dokumentuje nákup lisu na mezistěnky v roce 1909. To už Jan Geršl (1891 - 1978) se svým tátou taky Janem včelařili ve včelíně u chaloupky a „mladá“ generace přinášela pokrok v technologiích a investovala rodinné finance. Lis i dopis k jeho nákupu je u Geršlů dodnes.

Původní úly (slamáky) uložil představitel dnešních včelařů - Radek před několika lety do Kořeneckého muzea vesnice. Spí v depozitu, nahradily je nové, moderní.

Jan Geršl, to byla osobnost. Nejmladší dcera Anička osobně vzpomíná na tátu: „Náš tatínek byl již od svého mládí, dá se říct od dětství, tělem i duší včelař. Mnoho roků zastával funkci místopředsedy včelařského spolku v Knínicích. Co se tam najezdil na kole na schůze, nikdy si nestěžoval, jezdil tam velmi rád. Pro med si k nám chodili lidé z celé dědiny. Peníze nechtěl, stačilo mu poděkování. Zrovna tak to bylo s ovocem. Jestli se urodilo dost kadrátek, dávalo se těm, kde neměli na koláčky. Chodil navštěvovat nemocné - když je neměl čím podarovat, donesl jim aspoň domácí kysané zelí. Tenkrát nebylo mnohdy k dokoupení. O jeho štědrosti vědělo celé okolí. Tatínka si vážili i jeho spoludůvěrníci včelařského spolku v Knínicích. Když slavil 80té narozeniny, přijelo jich za ním 24. Bylo to velmi pěkné setkání v našem včelíně.“ A vzpomínka jednatele př. Josef Filipa - také osobní : „Jan Geršl byl roduvěrným synem

Drahanské vrchoviny, houževnatým zemědělcem, obětavým včelařem a starostlivým otcem jedenácti dětí. Žil příkladně, měl vždy kladný poměr k hodnotám duchovním. V organizaci se zúčastňoval téměř všech akcí na zvelebení včelařství. U Geršlů na Kořenci se vždy včelařilo. Jejich včelín není opuštěn ani dnes.“

Včelaření převzal syn Václav (1940 - 2004), který pokračuje v tradici. Je to dlouholetý důvěrník a funkcionář knínické organizace. Patřil mezi organizátory včelařských dnů a návštěv včelínů v jednotlivých vesnicích organizace. Vedle povolání automechanika tančí v „Kořeňáku“, úspěšně včelařil a ke včelkám vodil i svého syna Radka. Ten o otci říká: „Včelařil srdcem a mě k tomu dovedl.“ Současník, přítel Radek Geršl, přebíral štafetu v péči o 7 včelstev v roce 2004. Stává se důvěrníkem. Tuto funkci převzal po příteli Františku Hrozovi a navázal na jeho devítiletou, obětavou práci pro kamarády včelaře z Kořence. Přítel Radek Geršl včelařil úspěšně. O tom svědčí diplom „Vzorný včelař“, který je ozdobou rodinné vitríny. Pracuje jako člen výboru základní organizace Knínice, důvěrník pro Kořenec a zdravotník. Ke svému vlastnímu chovu říká, že osmery včely v lese zvládá, jezdí k nim autem, jedny má u domu a dvojce ve starém včelíně po dědovi Janovi v rodném domě. „Matičky si rozchovávám sám, baví mě to. Prosklený úl, je pro mě barevná televize.“ S vrozenou skromností, zděděnou po předcích, ale s hrdoostí pokračuje v rodinné tradici.

Dle údajů a vzpomínek Ludmily a Rudolfa Krajíčkových z Knínic č. 96 se v jejich rodině včelaři nepřetržitě víc jak 120 roků. Vzpomínky lze shrnout do několika záchytných bodů.

Děda Josef Krajíček (1862 - 1944) včelařil asi od roku 1900. Byl organizovaným včelařem ve spolku Ždárná založeném roku 1907, od kterého se v roce 1909 oddělují Boskovice. Na své zahradě v Knínicích si kolem roku 1900 zbudoval včelín, který zdobí nápis:

„ Stůj noho, hlavo skloň se níž,
zde stopu Boha, tvůrce zříš“
Nade dveřmi je pak napsáno: „Vzor píle“

Josef Krajíček byl zakládajícím a dlouholetým členem spolku. Za včelařskou expozici na Zemské včelařské výstavě v Boskovicích v roce 1912 obdržel zlatou medaili Zemského ústředí spolku včelařského. Expozice představila dle p. Filipa: „20 kilu vosko ve figurkách a ruzny drohe medovine, dobře zaleželé“. Osobní vzpomínky Krajíčkových to doplňují: Hlavní exponát byl zadem přístupný, prosklený úl s rámkovou mírou 35 x 24 cm. Tento typ úlu tvoří dodnes spodní řadu ve výše zmíněném včelíně. Úl vznikl v dílně u Krajíčků, autory byli přítel Okáč a přítel Krajíček. Netypické mezistěny pro úly si vyráběl Josef Krajíček sám, lisem, který si zakoupil a tento je dodnes součástí rodinného včelařského „dědictví“.

Fotografie zlaté medaile pana Josefa Krajíčka z Knínic.
Pro almanach poskytl vnuk pan Rudolf Krajíček.

Táta Rudolf Krajíček (1902 - 1983) se v rodinném včelíně staral o 25 včelstev, členem spolku byl od roku 1946. Aktivně se zapojil do práce ve výboru, v roce 1947 převzal a do roku 1955 vykonával funkci pokladníka. Dál aktivně pracoval ve výboru i včelařil. Uměl dobře jak med, tak tradiční „Krajíčkovu“ medovinu. Své znalosti a zkušenosti předával postupně synovi Rudolfovi. Ten převzal nejen včelí hospodářství, ale i lásku a starostlivost o ně.

Nejmladší Rudolf Krajíček má 78 roků, včelaři stále ve včelíně založeném jeho dědou. Pouze úly vyměnil za moderní, nástavkové. V současné době je aktivním včelařem se 12 včelstvy a ještě aktivnějším hasičem. Od kdy je členem spolku neví, ale včelařil už od dětství s tátou.

V roce 1991 se stal členem výboru ZO, v letech 1998 - 2005 měl na starosti spolkovou pokladnu jako pokladník a hospodář. Dosud je důvěrníkem pro polovinu včelařů v Knínicích. Jeho obvod dobře funguje, zná ho a včelaři znají jej. Z medu připravuje vynikající medovinu, na které si jeho přátelé rádi pochutnají. Byl oceněn diplomem „Vzorný včelař“ a jím skutečně je. Tradiční „Krajíčkovu medovinu“ dělá stále. Na otázku co bude dál? Říká: „Zatím neví.“

Podle historických záznamů se v naší oblasti včelařilo s včelou tmavou středoevropskou lesní. V minulosti (asi do poloviny 19. století) se u nás chovem včelích matek a plemenitbou včelaři nezabývali. Včely se množily přirozeně a to hlavně roji.

Tuto původní tmavou včelu měl nahradit dovoz italské včely Vlašky původem z Apeninského poloostrova, kterou dovezl do Čech na svůj včelín včelař Dzierzon, který se stal jejím horlivým propagátorem a šířitelem. Na Moravu se dostala v roce 1862. Vyznačovala se prvním až třetím zadečkovým článkem žlutě zbarveným, říkalo se jim zlatušky. Včely Vlašky byly u nás hojně rozšířeny a někteří včelaři v našem okolí s nimi včelařili ještě v 70. letech 20. století.

Na východní Moravě byla dovezena a rozšiřována včela kraňská. Původ včely kraňské je z Gorenska severozápadní části Slovinska (Kraňsko). Na Moravu se dostává zásluhou faráře Morbitzera z Jevička a Deštné Roubaniny na rozhraní našeho okresu. Tyto první dovezené kraňské matky v roce 1868 pocházejí z moderního včelína barona Rozchutze z Kraňska.

Postupným nekontrolovatelným křížením včely původní tmavé s dovezenými včelami vlašskou a kraňskou dochází ke vzniku kříženců s velmi špatnými vlastnostmi.

V roce 1872 „Starosta spolku včelařů“ Dr. Živanský tehdy prohlásil: „Ředitelstvo spolku jest si vědomo těžkého hříchu, který samo sobě nikdy neodpustí, že totiž po několik let po sobě pro členy spolku objednávalo cizozemské plemena. Z velké většiny z těch včel nic se nevydařilo a odběratelé přišli pomocí spolkového ředitelstva ke škodě.“ Uveřejněno v časopise „Včela brněnská“ v roce 1872. Včelaři došli ke zklamání, zvýšení medných výnosů vlivem dovozu cizozemských včel se nedostavilo, spíše došlo k opaku. Včelaři začali znovu chovat včelu tmavou, která už nebyla z čisté linie, ale kříženec.

Vývoj plemenného chovu včel od začátku první světové války šel zejména v Čechách velmi pomalu. V polovině 60. let 20. století Výzkumný ústav

včelařský v Dole u Libčic uznal, že pro svoje vlastnosti a naše podmínky vyhovuje včela kraňská. V letech 1967 - 1975 začal dovoz včely kraňské z Rakouska a to kmen Troiseck a Sklenar a došlo k intenzivnímu rozchováání a produkci matek pro včelaře.

V naší blízkosti se matky z ušlechtilých plemen začaly chovat pro včelaře začátkem 70. let 20. století v chovné stanici Jabloňany, patřící ČSV.

Detašovaným pracovištěm stanice Jabloňany byl Šebetov. Zde bylo lokalizováno 30 včelstev, u nichž byl včelmistrem člen naší ZO Knínice a jednatel okresní organizace přítel **Václav Smékal**. Včelaření poznal doma s otcem a začal ho rozvíjet ve včelařském kroužku ve škole. Ve větším měřítku začal včelařit v roce 1968 po seznámení s **Ing. J. Zachovalem** a **Ing. M. Škrlou** z Jabloňan. Později mu bylo nabídnuto místo v Jabloňanské stanici, kde pracoval 15 roků. Zvládl chov matek a jejich inseminaci. Po odchodu z Jabloňan vedl registrovaný chov matek v Šebetově. Rozchovával plemenný materiál z oblastní stanice Zubří.

Podmínky vytvořené nadšenci pro myšlenku chovatelské stanice se postupem let měnily. Po letech setrvačnosti Jabloňany upadají, nepřežijí rok 2015. ČSV chov končí, následují majetkové spory o vybavení. Ve finále je proveden odprodej a stanice je mimo jakýkoliv další vliv ČSV.

V současné době se v našem okolí včelaři chovem matek nezabývají, až na několik jedinců, kteří je chovají pro svoji potřebu. Většina včelařů objednává a kupuje matky od chovatelů z uznávaných chovů.

V obci Vážany má svoje včelstva umístěna přítel **Miroslav Mašek**. Jako malý chlapec pomáhal otci a lásku ke včelám a včelaření přetavil v povolání. V roce 1985 zakoupil první kočovný vůz, později přibýly další. Profesionálně včelaří od roku 1997. V tenkostěnných úlech, rámková míra 39 x 24 cm, se věnuje především chovu matek. Jeho téměř 100 včelstev je zaregistrováno jako rozmnožovací chov včely medonosné kraňské. Spadá do sítě vyšších chovů ČSV. Je producentem chovného materiálu a to jak matek, tak i oddělků pro včelaře z blízkého i vzdáleného okolí. Drží linii Singer. Zpracovává vosk do podoby figurek, svící. Potkáváme jej na včelařských akcích, vánočních trzích. V roce 2009 byl oceněn za medovinu cenou „Zlatá chuť Jižní Moravy“ a v letech 2004 - 2009 získal Zlatou medaili za Český med. Včelaření mu dává kromě práce, kterou si uspořádá podle svého i pobyt na čerstvém vzduchu. Přítel Mašek říká: „Pokračovatele v práci u úlu nemám, ale věk je jenom číslo, uvidíme“.

Z našeho regionu přidáváme do seznamu osobností chovu včel další jméno. Od roku 2004 pracuje na Pokusném včelíně Kývalka přítel **Ing. Oldřich Veverka**. Včelín převzal po Ing. J. Janouškovi - chovatelské legendě, spadající do „zlaté“ chovatelské doby druhé poloviny 20. století. Zájmové včelaření u něj přešlo v povolání. Od sezonní brigádnické práce v rozmnožovacím chovu na středisku Rosice až po profesi včelmistra šlechtitelského chovu na Pokusném včelíně Výzkumného ústavu včelařského Kývalka. Dnes je významnou žijící osobností včelařství s původem na Malé Hané. K našemu regionu se vždy hrdě hlásí a je naší zpříženou duší...

Zcela zásadní význam pro rozvoj včelařství, jeho přínos pro společnost i jednotlivce měl patent císařovny Marie Terezie z 8. dubna 1775, platný pro Dolní Rakousy a Moravu .

„Užitečnost včelařství, v němž mnohý přičinlivý poddaný našel čistý a jistý zdroj k zapravení dávek státu potřebných, pohnula naši zemskou mateřskou starostlivostí, abychom tomuto důležitému odvětví hospodářskému věnovali zvláštní pozornost a podporu a v našich zemích je zvelebovali a šířili.“

Vysloveně tuto prohlašujeme, že každý sobě včely v jakémkoliv oblíbeném množství držeti a živnost tu svobodně provozovati může, naproti tomu pak vrchnosti, úředníci aj., kteří by poddaným v chovu včel neb obchodu s medem a voskem ta nejmenší protivenstva neb příkoří činili, mohou naši nejvyšší nemilost očekávati“ (citace z patentu z r. 1775). První doklad určující a vytvářející podmínky rozvoje včelařství v našich zemích.

V roce 2022 bylo v České republice evidováno 65 000 včelařů a víc než 715 000 včelstev. V hustotě zavčelení je Česká republika v Evropě na 3. místě. V počtu včelstev na 1 km² je to 9,1 včelstev a průměr v Evropě je 2,5 včelstva na 1 km². Dle lokalit, katastrů obcí, jsou tato čísla daleko vyšší, znamenají vysokou míru převčelení, což negativně ovlivňuje možnost zdravé výživy a zdravotní stav včelstev vůbec. Do oboru vstupují noví zájemci, lidé tento krok prezentují jako „pomoc přírodě“. Je to moderní, lákavé, je to relax, ale včelaření není snadné řemeslo založené na mechanickém opakování naučených postupů. Každý krok je jiný, každé stanoviště je jedinečné svými podmínkami. My všichni včelaři se stále učíme, občas i chybuje.

Podmínky chovu i podpora oboru jsou proměnlivé, v období po roce 2020 se citelně mění. Charakter těchto změn je pro včelaře silně negativní. Společenské ocenění i otázka spolkové - společné činnosti prochází krizí. Produkce medu z drobných chovů je v podstatě určena pro osobní spotřebu, distribuci v rodině. U volných přebytků je pak prodej

medu realizován „ze dvora“. Takto získané prostředky slouží ke krytí nákladů, ve větším rozsahu jsou ekonomickým benefitem rodin včelařů. Tato produkce prodeje ze dvora požívá výhod daňové výjimky a to až do počtu 50 chovných včelstev.

Legislativa tuto formu prodeje umožňuje v objemu 2000 kg na chovatele ročně. Kvóta je pro malovčelaře úsměvná, dobře vedené včelstvo je schopno v našich podmínkách vyprodukovat cca 30 kg za sezónu. Neutěšený stav lesů po těžbách odstraňujících kůrovcovou kalamitu v minulých 10 letech omezil tvorbu medovicového medu. Pro ten se jeví výhodné vyšší nadmořské výšky - Kořenec, Benešov. Údolí Malé Hané poskytuje zdroje pro produkci jarních, květových medů. Dobře zvládnutý jarní rozvoj včel dá med z kvetoucích ovocných stromů a keřů, pampe-lišek a bylin. Následují kvetoucí lány řepky, hořčice, jetele, slunečnice - produkčně nejvýznamnější rostliny. K lesu se včelky vrátí s květem malin a ostružin. Listnaté lesní stromy a býlí na lesních mýtinách dají jantarově zbarvený oblíbený lesní, květový med. Ne však medovici.

Včelnice Jiřího Dosedly

Ceny medu

Již od doby Marie Terezie byla cena medu porovnáována s cenou másla. Do roku 1989 byl jednotný výkup medu, SD Jednota zajišťovala výkup pro VČELU Předboj (zpracovatelské zařízení Českého svazu včelařů totálně vytunelované i s akciemi členů ČSV v období privatizace) v hliníkových konvích á 35,- Kčs/kg, bez rozdílu druhu a kvality. Cena cukru byla 7,20 Kčs/kg.

Okolo roku 2000 se cena pohybovala kolem 100,- Kč za 1 kg. Před rokem 2020 to bylo v závislosti na balení, druhu atd. cca 150,- Kč za 1 kg.

Nyní je to kolem 200,- Kč za 1 kg. Na odlišné (výrazně vyšší) ceny narazíme na akcích jako vánoční trhy, tržišť. V EU je před dokončením schvalovací proces předpisu, který bude určovat kvalitativní požadavky na med, jako nejvíce falšovanou potravinu (směsi, příměsi, filtrace). Toto je však zatím mimo drobné distributory a týká se globálního trhu.

Ceny cukru

Ovlivňují ekonomiku drobných chovů. Doplnění zásob cukru na období zimy v objemu odebraného medu - cca 20 kg je podstatné. Ceny tohoto produktu jsou silně turbulentní od 20,- Kč po 38,- Kč za 1 kg. Tzn. akce v marketech vedou ke snaze chovatelů získat tuto zásadní komoditu co nejlevněji. Ceny specializovaných výrobců krmiv pro včely - ať už sirupů - invertů či ve formě těsta jsou v cenové hladině výrazně vyšší než cukr. Jejich použití už musí do kalkulací zahrnovat úspory času, práce, ener. nákladů atd. U těchto krmiv je dobré chtít skutečnost, aby bylo krmivo vyrobeno z cukerného základu. Právě malá pracnost při jejich získání a aplikaci je pádným argumentem pro jejich užívání a zvyšující se oblibu.

Zdravotní situace

K zajištění dobrého zdravotního stavu včel je uplatňován mezi členy

organizace společný postup. Katastry obcí Vanovice, Pamětice, Drválovice spadaly opakovaně v letech 2020 - 23 do ochranného pásma moru včelího plodu s centrem v Kochově. Státní veterinární správa ukončila ochranná opatření v roce 2023. V péči o zdraví včel dochází v poslední době cca od roku 2010 ke změnám. Do popředí jsou posouvány metody péče o zdraví s využitím kyselin (mravenčí, šťavelová). Jejich aplikace má nahradit tzv. tvrdou chemii - léčiva Varidol, Gabon. Používání léčiv schválených Státní veterinární správou je pro chovatele při dodržení podmínek registrace včelstev dotováno 50 % ceny.

Ceny léčiv jsou rovněž turbulentní, vysoká inflace vede k jejich zdražování. Opačným směrem na ceny monopolního výrobce léčiv u nás - Výzkumný ústav včelařský v Dole, působí rozšíření sortimentu léků jiných výrobců. Dotovaná cena léčiv v roce 2023 činila 52,- Kč na 1 včelstvo.

Varoáza

Asi od roku 1985 včelaříme s varoázou. V počátcích jsme říkali, že se jedná o boj, v němž však vítězí varoáza. Tak se snažíme včelařit s roztočem. Nikdo nespočítá kolik včelstev si za tu dobu varoáza vzala, je ale pravda, že toho bývá podpis chovatele. Sílí trend odchylky od chemických přípravků - např. u Gabonu je registrována plošná rezistence. Nové směry zastupuje užívání org. kyselin podstatně jednoduššími způsoby aplikace - pokap včel v uličkách mezi plásty. Jednoduché, účinné, levné, dostupné - víc doporučení netřeba. Historii boje s varoázou přiblížíme v kapitole Střípky.

Dotační politika

Sporné téma. Správné by bylo jít na trh s produktem - medem, jehož cena není dotační politikou deformovaná. To však neplatí ani u nás, ani v celé EU. Boj s inflací dostal do balíčku opatření i včelaře. A to silně.

Srovnání dotace 1D v roce 2022 a 2023 výhled 2024:

Rok	Objem 1D pro ZO	Počet včelstev	Kč/včelstvo
2022	121 653,- Kč	921	131,50
2023	59 903,- Kč	784	76,50
2024	celkový objem krácen o dalších 10 mil. Kč, tj. o 20 %		

Trendy dotační politiky představují tlak na potlačení výhod, které požívá zájmové včelaření. Otevření obchodního prostoru, to je globalizace trhu - to zájmový včelař neovlivní. Jenže součet aktivit (produkce) zájmových včelařů v rámci republiky představuje velký objem. To silně překáží. Komu? Těm, co budují na včelařském oboru svůj byznys.

Spolková problematika

Členství ve svazu je dobrovolné. Vývoj členské základny je uveden výše. Předmětem diskusí je téma: proč členství ve svazu, co mi svaz poskytuje. Co poskytují já jemu je dáno:

do roku	2009	150,- Kč	členský příspěvek	+ 16,- Kč	za 1 včelstvo
	2010	300,- Kč	členský příspěvek	+ 16,- Kč	za 1 včelstvo
	2023	600,- Kč	členský příspěvek	+ 4,- Kč	za 1 včelstvo
	2024	600,- Kč	členský příspěvek	+ 4,- Kč	za 1 včelstvo

Zdražení členských příspěvků opět dopadá na drobné včelaře - změna příspěvků se „vyplatí“ včelařům s více než 25 včelstvy. V tabulkovém srovnání je do počtu 25 včelstev příspěvek i desítkami procent „ztrátový“.

Po 150 letech jednotného včelaření na území Čech a Moravy, v našem případě po 100 letech, sílí tlak na oddělení se od svazu vytvořením spolků samostatných. Připusťme tuto formu. Ale není to jako včelstvo? Těžké období (zimou) přežije jen velké, silné, zdravé, složené ze zdravých jedinců a dobré, mladé matičky - královny. Ta je vždy rozhodující pro celé včelstvo. Pokud není dobrá, následuje v chovu krok - výměna matky. Včelstvo pak pokračuje dál.

V abecedním pořadí jsou uvedeny obce našeho regionu. Archivní materiály vydaly roky zapomenuté momentky ze spolkového života. Jejich povstání z prachu je doplněno aktuálními údaji a jmény.

BAČOV

Bačov je malá vesnice, část města Boskovic. Rozkládá se na severní straně Boskovic. V její blízkosti prochází těleso „Hitlerovy dálnice“, o níž se vedou letité diskuse o jejím znovuzprovoznění. Pás tělesa dálnice a přilehlé stráně „Hodištska“ byly v minulosti včelařským magnetem pro umístění včelnic a kočovných vozů. Na katastrálním území 173 ha žije 81 obyvatel.

Poprvé jsou bačovští včelaři Cápál Augustýn, Gregor Josef, Staněk Augustýn a Richtr Petr registrovanými u Knínického spolku v roce 1930 s úhradou 18,- Kč členského příspěvku. Pokrokové včelaření u Staňků je pochvalně hodnoceno v historických vzpomínkách Aloise Kaderky v další části Almanachu.

Včelařsky se Bačov štěpí mezi Knínice a Boskovic. Včelaři zde 4 včelaři: př. Konečný, Muller, Ambroz a Aleš Fojt. Ten je v kontaktu s knínickou organizací a je sám sobě i důvěrníkem. Stará se o 2 včelstva. Popsané organizační problémy byly odhaleny při zpracování tohoto almanachu a jsou výzvou pro dořešení se sousedy z Boskovic.

BENEŠOV

Benešov je horská ves nacházející se v krásném lesnatém prostředí Dražanské vrchoviny mezi vrcholy Paprč (721 m nad mořem) a Skalky (735 m nad mořem) s meteorologickým radarem Českého hydrometeorologického ústavu, který pokrývá signálem 1/2 území republiky. Je nejvyšší částí okresu Blansko, 10 km severovýchodně od Boskovic. Katastrální území má 1 362 ha a na nich žije v jeho částech Benešov a Pavlov 670 obyvatel.

Ve včelařském zpravodaji z roku 1978 hovoří přítel Josef Filip o tom, že se zde v roce 1954 konala akce „Den otevřených včelínů“. V roce 1975 byl v Benešově uspořádán „Včelařský den“. Tehdy tam v nadmořské výšce 650 m včelařilo 11 členů, kteří se starali o 38 včelstev. Benešovští a Pavlovští včelaři byli nejprve členy spolku ve Žďárné pak v Boskovicích a od roku 1953 jsou v naší organizaci Knínice. Dlouholetým důvěrníkem byl přítel František Jíra z Pavlova, od roku 1969 přítel Zdeněk Honzírek také z Pavlova, následuje Marek Zemánek z Benešova.

Současný důvěrník je místopředseda organizace přítel Ondřej Hofman, rovněž z Pavlova, který včelaří od roku 2013. Jako důvěrník se od roku 2015 stará o 11 místních včelařů s 88 včelstvy. Sám se stará o 22 včelstev umístěných na zahradě rodného domku. Za včelami dojíždí, má je jako koníček, zálibu, kontakt a spojení s přírodou. Zvládl chov matek se zásadním kritériem - kvalita. Přítel Hofman je snaživý, obětavý, má vzorné včelí hospodářství. Z produktů ovládl výrobu medoviny za studena. Ta je velmi dobrá, co dobrá vynikající. O svém včelaření říká: „Mě to baví, hrozně baví, jen toho času je tak málo!“

CETKOVICE

Cetkovice mají malebnou polohu na rozhraní Boskovické brázdy a strmých okrajů Dražanské vrchoviny. Východním směrem se rozprostírají rozsáhlé lesní porosty sahající do 600 m nadmořské výšky. Dominantu obce tvoří kostel sv. Filipa a Jakuba. Prameny a počínající vodní toky spadají do povodí Moravy.

Jak uveřejnil přítel Josef Filip ve Včelařském zpravodaji v roce 1977 je obec Cetkovice nejprve uváděna v listině z roku 1078. Po řadu století byla součástí Klášterního panství zvaného „Opatství“ v Knínicích (na faře), později v Šebetově na zámku. Z dějin je známá šlechtická rodina Pukliců. Dále kronika připomíná Matýáše z Cetkovic, slavného knihtiskaře v Itálii v letech 1470 - 1496 a vůdce malohanáckých vzbouřenců, Jana Pitáka, který byl spolu s Crhou z Knínic, popraven v roce 1643 v Knínicích na Hájku.

V roce 1977 se o 95 včelstev v obci staralo 14 členů. K zakládajícím členům Spolku pro ochranu přírody a včelaření patřila Anna Matoušková, vdova po řídícím učiteli z Cetkovic. V roce 1926 figuruje ve jmenném seznamu členů Spolku a je i odběratelkou časopisu Včela moravská. Přidali se Josef Ambroz, Antonín Letfus, Raimund Koutný. Místními důvěrníky byli výše zmínění a dále Ladislav Letfus, Josef Ševčík. Od roku 2000 je důvěrníkem přítel Jan Sychra, který včelaří od roku 1970, tedy víc než 50 let. V nedávné minulosti měl v péči i 12 včelstev, nyní se stará o 5. Je to včelař samouk, kutil, obětavě se angažuje pro včely, včelaře i organizaci. Má na starosti 5 včelařů s 50 včelstvy.

O 25 z nich se stará současný předseda organizace přítel Josef Vala. Včelařit začal v roce 1989 a poprvé klikou medometu otočil u příteli Ladislava Letfuse, který mu věnoval první včelstvo. Po zesnulém příteli Raimundu Koutném převzal od jeho dcery další včelstva a tak si vybudoval včelnici v lese nad obcí. Protože neměl v rodině včelaře - učitele absolvoval kurz včelaření u př. Zigala ve Vilémovicích. Od roku 2010 byl zvolen pokladníkem organizace a po úmrtí př. Dvořáka předsedou.

Pro sebe i pro ostatní včelaře začal ve své firmě DŘEVOS, spol. s r.o. vyrábět nástavkové úly, přířezy na rámečky a jiné drobné potřebné výrobky pro včelaře. Firmu už vede syn a dál pokračuje ve výrobě těchto pro včelaře potřebných výrobků a dcera začala pomáhat na včelnici. Tak má př. Vala pokračovatele. Včelaření, pobyt na včelnici během roku, pozorování toho, co včely nosí, jak se jim daří, léčení a starost o ně, to je jedna strana - radostná a řízení základní organizace, to je strana, která přiděluje vrásky na čelo... Organizaci zastupuje i v OV ČSV s funkcí místopředsedy. Včelaření ho baví, ale o práci s lidmi říká, že je to „dřina“.

Cetkovický katastr se rozkládá na 863 ha. Obec se úspěšně rozvíjí, žije v ní 755 obyvatel. Podstatná část polností je obhospodařována VOS zemědělců Velké Opatovice, další plochy obhospodařují soukromníci. Lesy patří většinou obci, jsou ve správě rodinné firmy LESCUS, světově významné firmy v oblasti pěstování lesních sazenic, která zde má sídlo. Její majitel, přítel Martin Rozmánek patří ke včelařské komunitě. U domu vysázel štěpnici a řekl - tady budou včely. A jsou.

DRVÁLOVICE

Drválovice jsou vesnice, která je částí obce Vanovice, je od ní vzdálena 1,5 km. Na katastru 484 m² žije 138 obyvatel v 61 domech. Rozprostírá se na západní části Boskovické brázdy a pod ní je rozprostřeno údolí Malé Hané.

„Něni nad to hódoličko vod Boskovic po Jevičko, něni nad to hódoli vod Boskovic po Světly“ - ukázka nářečí a současně výstižný popis krajiny.

Zemědělská půda je v péči a obhospodařována firmou Agrospol Knínice a.s.

Jak uvedl přítel Josef Filip ve Včelařském zpravodaji v roce 1976 bylo tehdy v obci organizováno 8 včelařů. Důvěrníkem byl přítel Adolf Kolář a ten funkci převzal po příteli Adolfu Buryškově.

Aktivita včelařského spolku (byly vždy propojeny s obcí Vanovice), prezentovány na Včelařských dnech a Dnech otevřených včelínů. Na tyto akce se zvláštními autobusovými linkami sjížděli včelaři ze širokého regionu.

O 28 včelstev v Drválovicích nyní pečují 6 včelařů v čele s důvěrníkem přítelem Jiřím Bohatcem. U něj je včelaření rodové - rodinné. Spolu se sestrou Olgou Grigovou (včelařskou důvěrníci ve Světlé) se stali členy v roce 1992. Každý se začal starat o polovinu otcových včel. V roce 2005 pečoval přítel Jiří Bohatec o 9 včelstev a začal se starat se i o kolegy včelaře v Drválovicích jako důvěrník. Je to dlouholetý, spolehlivý a svědomitý „Vzorný včelař“.

KNÍNICE

Knínice, do roku 1924 Knihnice byly před 10. stoletími slovanským sídlištěm. Roku 1097 založila kněžna Eufemie kostel sv. Marka a v roce 1110 přešly Knihnice do majetku kláštera Hradisko u Olomouce jako „horní zboží“. V roce 1250 byly povýšeny Knihnice na město s právem trhu. Zde brtníci prodávali plástvový med a později „pod čepkem“ medovinu. Včelařili opati kláštera, ve „Vejkladech na

nedělní sváteční evangelia“ z roku 1696 se opat Jan Táborský široce zmiňuje o včelách. Také faráři Š. Bylínek, Jos. Luňáček a J. Kraupner včelařili. A i učitelé byli propagátoři včelařství. Rektor Jan Krušina přivezl do obce v roce 1844 první úl s rozborným dílem. Místní i okolní včelaři byli nejprve členy brněnského včelařského spolku, posléze členy spolku ve Žďárně. V roce 1925 ustavili z iniciativy Josefa Okáče, malorolníka v Knínicích „Spolek včelařů a přátel přírody pro Knínice a okolí“. Dle přítele Josefa Filipa ve Včelařském zpravodaji v roce 1971 bylo tehdy v obci 36 včelařů pečujících o 210 včelstev.

Městys se nachází v centru oblasti Malé Hané, podél toku říčky Semič. Východně od obce se rozprostírají lesy parku Řehořkovo Kořenecko, významné klidové oblasti. Katastr má 1 122 ha a v podstatné části je rozložen na nejúrodnějších zemědělských lokalitách. V obci žije 957 obyvatel. Je přirozeným centrem Malé Hané a současně centrem včelařů v této oblasti. V Knínicích jsou našemu spolku v rámci spolupráce s obcí vytvářeny optimální podmínky pro činnost, což je možné označit za historickou tradici. Podpora je morální, materiální, ekonomická - ve formě dotačních titulů

v oblasti tvorby a ochrany životního prostředí a chodu spolku.

V současnosti jsou Knínice rozděleny na 2 obvody a o 17 včelařů s 168 včelstvy se starají důvěrníci přítel Rudolf Krajíček a přítel Jiří Dosedla. Knínické rodině Krajíčků je věnováno pojednání v kapitole Osobnosti. O druhou polovinu včelařů se stará př. Jiří Dosedla, který je členem spolku od roku 1990 a důvěrníkem od roku 2000. Za roky praxe u nich na zahradě vznikl moderní, dobře obhospodařovaný včelařský provoz o 50 včelstvech. Přítel Jiří říká: „Dělám to pro radost i užitek, sobě i všem“.

Ke dvěma důvěrníkům je třeba přidat ještě jednoho představitele včelařské organizace přítele Petra Ošlejška. Je jednatelem naší organizace. Má na starosti kromě svých včel chod organizace po stránce administrativní, včetně zpracování dat pro Centrální informační systém (CIS) Českého svazu včelařů. Je to soubor procesů k nimž patří např. zpracování dotací pro členy. To je úřadování, zase úřadování, čím dál víc. Otročina, která nemůže bavit. Baví včely, lidi - pro ty to člověk dělá.

Přihlásil se a získal nejvyšší včelařské vzdělání v organizaci. Absolvoval dálkově tříleté studium na Včelařském učilišti Nasavrky. Jeho parketa jsou včelí produkty a jejich využití v praktickém životě pro zdraví i krásu. Je propagátorem včelaření jednoduchého, přírodě blízkého, kde člověk nechce vládnout včele, ale spolupracovat s ní.

Členem organizace je od roku 2002 a pro práci jednatele je získal bývalý předseda přítel Rostislav Dvořák. Př. Ošlejšek převzal práci po příteli Filipovi. Od roku 2016 ovládá včelařský kyberprostor plněním a zpracováním dat do CIS. Je kritikem byrokratických forem práce a současně tvrdým odpůrcem neprůhledných a nedemokratických postupů centrálního orgánu svazu, zejména v oblasti ekonomiky.

V roce 2005 se podepsal pod výzvu „Vstříc 100. výročí založení Spolku včelařů a přátel přírody pro Knínice a okolí“ a neuvěřitelné - už je to tady. Děkujeme Petře!

KOŘENEC

Horská obec s nadmořskou výškou 650 m leží v klidové oblasti Řehořkova Kořenecka, vrcholové části Dražanské vrchoviny v pramenné oblasti říček Bělá a Žďárná. Pod vrcholem Paprče 721 m nad mořem byl vybudován rozsáhlý sportovní areál - golfové hřiště. Katastr obce měří 810 ha, žije v něm 362 obyvatel. Obci se daří udržovat a rozvíjet kulturně - historické tradice horáckého regionu. Tyto po celé roky představuje a ochraňuje činnost folklorní soubor „Kořeňák“. Součástí těchto tradic je i „kořeňácký kraj“: dlouhá sukně, spodničky, zástěra, naškrobené rukávy, tvrdé jak z papíru... Ta paráda je k vidění na folklorních slavnostech pořádaných v areálu kulturního domu. V roce 2023 oslavil soubor 75 roků trvání.

V současnosti je včelařství v obci v útlumu. Pouze 2 včelaři se starají o 38 včelstev. Přítel Radek Geršl je důvěrníkem a současně zdravotníkem knínické základní organizace. Je pokračovatelem včelařské rodiny Geršlů z Kořence. V kapitole „Osobnosti“ se podařilo soustředit řadu podrobností z historie včelařského rodu Geršlů.

Ve Včelařském zpravodaji v roce 1975 uveřejnil přítel Filip popis života na Dražanské vysočině od paní Boženy Veselé z Kořence, která patřila k zakladatelům souboru Kořeňák. Cituji: „Náš kraj na vršičko dražanských kopcu je chodé. Kamenice v prostředko kamenných poliček, meze s mateřidoško a hnizočko travo, vo kerí se pře žati vokočo članke, kamenity ceste, mračna div se nezaháknó vo jedle a boke na Paprčo. Věčné větr - to je náš kraj. Pro dědiňáke drsné, pro nás měkócké, he deš nám na polo pod motekó a kosó ščerchá kameni, he deš nám větr pořát chlópe vlase“.

A co my k tomu dodáváme? Poděkování patří našim předkům za ten kus cesty, kterou jsme k dnešku urazili. Cesta nemusí být vždy rovná, bývá plná kamení, ale musí jít dopředu, vzhůru...

PAMĚTICE

Paměťice - v obci o katastru 350 ha žije 265 obyvatel. Leží v Boskovické brázdě v nadmořské výšce 458 m nad mořem. Je součástí kulturního regionu Malá Haná. Bohatou historií obce se podařilo vystopovat až ke kořenům, tedy až ke vzniku obce ve 12. století. Bohaté historické prameny jsou publikovány na stránkách obce.

Skoupé jsou však historické údaje a prameny ke včelaření v obci. Jmenné seznamy členů spolku z roku 1936, zapsané v pokladní knize informují o tom, že členské příspěvky tehdy zaplatili včelaři přítel Fr. Ambroz, Ant. Staněk., Josef Tihon, Ant. Procházka. Výše úhrad člena byla zaknihována následně: 3,- Kč pro spolek, 15,- Kč ústředí, cca 5,- Kč pojistné. Paměťice jsou od roku 1935 trvale začleněny do Knínického spolku včelařů. V roce 1935 evidoval spolek 75 členů. Kronikář obce uvádí, že se v Paměticích včelaření během 2. světové války věnovalo asi 10 občanů, s poznámkou, že mnozí z nich už před 1. světovou válkou.

V současnosti včelařů v Paměticích 7 přátel, obhospodařují 56 včelstev a jako důvěrník pracuje od roku 2004 přítel Vlastimil Širůček. Jeho cílem je předat včelaření nastupující generaci. Svě 3 pokračovatele učí nejen lásce k přírodě, včelám ale i zpracovávat med a dělat medovinu. Navázal na práci přítele Vladimíra Konopáče, tehdy byl ještě propojen úsek s obcí Vísky. Dnes Vísky spadají organizačně do Letovic.

Včelaření v obcích Vanovice, Drválovice a Paměťice bylo ve 20-tých letech 21. století zkomplikováno výskytem moru včelího plodu. Státní veterinární správa tyto obce zahrnula do ochranného pásma. Výskyt moru byl opakovaně potvrzen v obci Kochov, kde byla nemocná včelstva spálena. Nákaza byla zdošana bez následků pro naše včely z výše uvedených obcí.

SUDICE

Rozkládají se cca 5 km na sever od Boskovic v bohaté a úrodné oblasti Malé Hané v nadmořské výšce 363 m. Tím jsou nejnižší položená obec našeho regionu. Oblast v níž je obec posazena jí dává v historii i v současnosti charakter - zemědělská. Výměra obce je 539 ha, na kterých žije 452 obyvatel. Přítel J. Filip zveřejnil ve Včelařském zpravodaji v roce 1970: "První písemná zmínka o Sudicích je z roku 1145. Jižně od Sudic jest mlýn a bývalý dvůr z roku 1371, jež je dnes součástí JZD (nyní Agrospol Knínice). V obci máme 22 včelařů, jež obhospodařují 127 včelstev. Přijďte se podívat na včelíny v této obci. Sudický dvůr je přebudován k nepoznání a jeho okolí včetně vyhořelého mlýna rovněž. Nová je vodní plocha rybníka Panina louka - ekologický a krajinnotvorný trvalý prvek s poetickými západy slunce nad vodní hladinou. Dnešní Sudice a okolí nelze se vzpomínkami z roku 1970 srovnat. Od roku 1980 až do roku 1991 byly součástí Boskovic. Osamostatnění jim sluší, obec se zdárně, všestranně rozvíjí. Prostředí je příznivé pro včelaření. V pásu „Hitlerovy dálnice“ či okolních lesnatých stráních sousedících s úrodnými lány se najde dostatek pastvy pro včely. Trvale zde včelařů 2 členové, kteří pečují o 18 včelstev. Členství ve svazu není povinné a tak další 2 včelaři rozvíjí své aktivity mimo náš vliv i když v souladu s platnými předpisy a normami. Škoda - zejména v péči o zdravotní stav včel to není šťastné řešení. Důvěrník přítel Milan Řezníček je členem od roku 1993. Zkušený, pracovitý a spolehlivý včelař. Navázal na práci přítele Jaroslava Staňka z Bačova. Tehdy šlo o jeden včelařský úsek Bačov - Sudice.

SVĚTLÁ

Malá zemědělská obec ležící v nadmořské výšce 431 m nad mořem, 10 km severně od Boskovic. Na jejím katastru leží rozvodí řek Moravy a Dyje. Zatím co potůček přítékající od Vanovic se lomí k jihu k Boskovicím a následně s řekou Svitavou do Brna, potůček od Světlé se s ním několika metry míjí, obrací se k severu do Třebůvky a pak do řeky Moravy. V obci žije 229 obyvatel, katastr má rozlohu 223 ha.

Informace z 15.7.1979 ve Včelařském zpravodaji o Včelařském dnu ve Světlé je rozšířena o nahlédnutí do historie obce i spolku: Obec Světlá náležela k panství Šebetovskému a poté byla začleněna do katastru okresu Mor. Třebová. Nyní je ve znaku MNV Šebetov. Hospodářsky je napojena na JZD Malá Haná se sídlem v Knínících.

Prvním zakládajícím členem včelařského spolku byl Jan Lizna rolník ve Světlé. Byl po čtvrté století důvěrníkem, po něm převzal funkci př. Lad. Smékal a od roku 1962 nepřetržitě přítel Karel Komárek. V současné době je ve Světlé 52 včelstev, o která se stará 5 včelařů. Důvěrníci je přítelkyně Olga Grigová. Roky obětavě pracuje pro světelské včelaře. Sama začala po smrti tatínka. Spolu s bratrem pečovali o 14 včelstev. V roce 2005 převzala funkci důvěrnice. Také byla zvolena revizorkou základní organizace. Včely a včelaření má ráda. Grigovu zahradu zdobí vždy pěkně upravený včelín. „Je to můj koníček, má láska. Ten bzukot miluju.“ To je zповěď nadšené včelařky přítelkyně Olgy Grigové.

ŠEBETOV

Obec **Šebetov** leží na úpatí Dražanské vysočiny. Obec byla založena v roce 1087. Lesy se obce dotýkají ve východní části katastru měřícího 943 ha s nadmořskou výškou od 400 do 600 metrů nad mořem. Žije zde 838 obyvatel. Obec má historické kořeny, které sahají do 12. století.

Dnes už historický pohled do nedávné minulosti obce zpracoval př. Filip ve Včelařském zpravodaji v roce 1970. Šebetov je obec založena roku 1087. Býval sídlem velkostatku. Významný zámek je rezidence klášteřa Hradisko. Byl přebudován v roce 1697 a renovován 1885. Východně od Kapouňat stojí kaple sv. Anny z roku 1842. Dřevařský průmysl pily v Šebetově vybudovaný v roce 1899 je význačným průmyslovým podnikem obce i širokého okolí. Poblíže Šebetova je tzv. Moricův dvůr, dnes hospodářský areál JZD Šebetov. V obci je zdravotní středisko a jedno z prvních kin v kraji. Letošního roku svépomocí vybudoval Šebetov přednáškový sál kulturního domu, v němž se koná náš „včelařský den“.

V kronice Šebetova se podařilo zachytit nejstarší počátky spolkového života a je bohatým zdrojem informací o počátcích a podmínkách včelaření v regionu. Tento pramen byl využit v našem almanachu. Dnešní pohled na Šebetov by předci nepoznali. Nejvýznamnější změnou byl zánik provozu JMDZ - pily. Rozsáhlý areál se probouzí k životu. Sídlo v něm našlo několik nově vzniklých firem, doplňkem je solární elektrárna. Manipulační sklad dřeva na nádraží spravují nyní Mensdorfové. Vedení obce mění tvář Šebetova systematicky, pečlivě a dlouhodobě ke zdatu obce i jejich obyvatel.

V současné době je v Šebetově 8 včelařů, kteří se starají o 66 včelstev a jako důvěrník pracuje hospodář ZO ČSV Knínice přítel Martin Dosedla. Starost o šebetovské včelaře převzal po dlouholetém důvěrníkovi příteli Zdeňku Čížkovi. Včelaři pro radost i užitek. Na zahradě má vybudováno hospodářství pro 25 včelstev. Od silnice je na areálek radost pohledět.

VANOVICE

Vanovice se nachází 7 km severně od Boskovic, správně k ní náleží obec Drválovice. Je to středně velká ovocnářská obec s 550 obyvateli uprostřed Malé Hané. Žije zde 559 obyvatel na 1 215 ha v nadmořské výšce 430 m nad mořem.

Nejstarší člen spolku pan Čejka Vladimír, který včelaří od roku 1972, při oslavě svých 90. narozenin, v roce 2023 říká: „Ve Vanovicích byly úly v každé druhé chalupě. Tady včelařili všichni. A té slávy kolem. K těm oslavám patřily včelařské dny organizované v jednotlivých obcích.“ Na pozvánce ze 14. ledna 1968 je uvedeno - citujeme :

„Vanovice jsou vyspělá zemědělská obec. Vznik jest uváděn v roce 1167, tedy právě před 800 lety. Písemné záznamy jsou četné. Nejstarší vanovická „lejstra“ jsou z roku 1529. Ve středu obce jest katolický filiální kostel sv. Václava, který sahá původem do 14. století. V horní části obce jest evangelický kostel postavený roku 1844, z jehož souvěží uslyšíme od 13.30 - 13.45 h zvuk ocelových per z Kruppových železáren z Essenu - dar to anglické královny Viktorie. Výstavná správní budova postavená občanskou záložnou roku 1898 je dnes sídlem MNV. Nový kulturní dům jest letos v dostavbě a naše včelařské sněmování jej prakticky otevírá. Roku 1960 došlo ke sloučení obcí Vanovice a Drválovice v jeden celek čítající 748 obyvatel. Ve Vanovicích jest 23 včelařů obhospodařujících celkem 148 kmenových včelstev. V roce 1863 byly založeny Vlkovy školky. Na včelařském dnu je možno zakoupiti pohlednice Vanovic, včetně známky a poštovní úřad tyto ihned orazítkuje příležitostným razítkem.“

Zaznamenána byla účast 650 spoluobčanů.

A o čtyři roky později:

„Vanovice, malohanácká obec, chráněná je od severu kopcem „Dóbkem“. Ovocnářská oblast dává včelám více pastvy, stejně jako smíšené lesy na západní straně. Ve Vanovicích včelaří 20 včelařů se 137 kmenovými včelstvy. Dobře pracuje žákovský včelařský kroužek za podpory

místního včelařského důvěrníka př. Josefa Pospíšila. Jak se ve Vanovicích včelaří, to všechno uvidíme v nedělo 4. června 1972 odpoledne. V mnohých směrech budete překvapeni.“

I v současné době jsou Vanovice včelařsky „silné“.

Dlouholetým důvěrníkem ve Vanovicích je přítel Vladislav Kalabus, stará se o 12 včelařů s 155 včelstvy. Sám včelaří od roku 1977, včely převzal po svém otci. Opečovává 40 včelstev na rámkové míře 39 x 24 cm, jak v universálech, tak v úlech nástavkových. V jeho 70 letech je pro něj včelaření koníček i radost ze života. Dlouholetý důvěrník ve Vanovicích (od roku 1995) byl v roce 2015 oceněn titulem „Vzorný včelař“.

VÁŽANY

Vážany se nachází na sever od Boskovic v 5 km široké a 100 km dlouhé Boskovické brázdě, která se táhne Lanškrouna až po Moravský Krumlov. Obec se rozkládá podle potoka Semiče, pod zalesněným vrchem Mojetín (607 m n.m.), sahajícím do lesnaté oblasti přírodního parku Řehořkovo Kořenecko. Na katastru obce v rozloze 487 ha s nadmořskou výškou 368 m žije 238 obyvatel. Včelařskou charakteristiku obce definoval zesnulý přítel R. Dvořák, bývalý předseda základní organizace Českého svazu včelařů Knínice těmito slovy: „Snůškové podmínky v lokalitě jsou průměrné, ale kvalita medu je vynikající.“

V kulturním domě ve Vážanech probíhala řada včelařských akcí. Ať to byly Včelařské dny, Dny otevřených včelínů, přednášky s besedami, společenské plesy. Sál kulturního domu hostil i účastníky oslav 80. výročí založení organizace. Silné zázemí - v roce 1980 zde včelařilo 19 členů spolku - garantovalo zdárný průběh akcí.

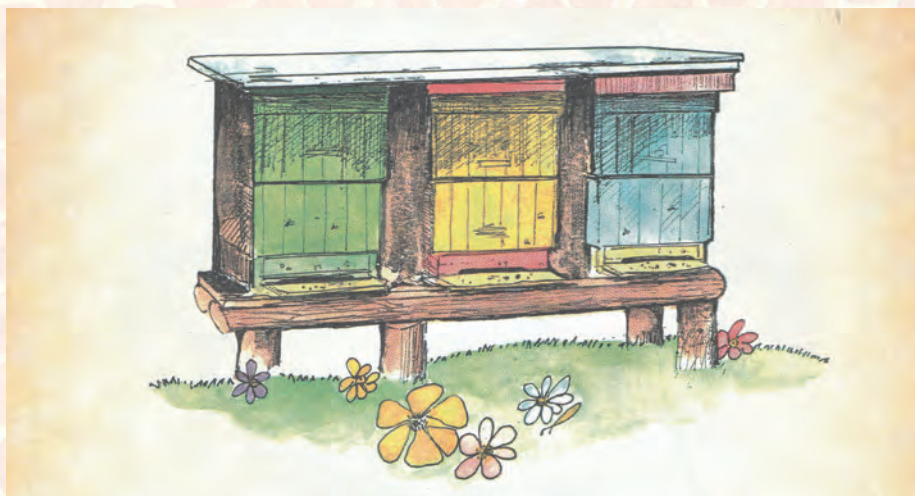
Nyní zde včelaří 3 včelaři se 100 včelstvy a jako důvěrník pracuje přítel Ctibor Foltýn, rodinný pokračovatel přítele Dvořáka. O svém spíše víkendovém včelaření říká: „Včelařím ve Vážanech od roku 2013, starám se o 25 včelstev nástavkových úlech 39 x 24 cm, polonástavkovými medníky. V duchu starého pravidla, „kdo nemnoží - živoří“ dochovam vlastní matky a každoročně i několik oddělků. Včelařím tradičním způsobem, ale poslední roky ukazují, že dříve fungující způsoby včelaření začínají stále častěji selhávat. Je jisté, že se i my, včelaři, budeme muset chytit za nos a začít o včelách a včelaření přemýšlet jinak, než dosud. Jsem si jist, že to dokážeme, protože, každý, kdo s tímto fascinujícím koníčkem jednou začal, zůstává včelařem navždy. A každý rok věří, že ten příští bude lepší, než ten minulý.“

Připomínku kulatých spolkových výročí se podařilo vypátrat a zdokumentovat. Historické materiály jsou přeneseny v dochované podobě. Jednatelé František a Josef Filipovi je zapsali a tak nahlédněme, vraťme čas.

Připomínáme roli spolku v tvrdých podmínkách hospodářství 30-tých let 20. století.

Ďodnotící zpráva z roku 1937 je včelařsko - občanská. Plyne z ní úcta našich předků - dědů k politickým autoritám a k zakladateli a prvnímu prezidentovi T.G. Masarykovi. Kéž by současní představitelé .....

Na pol. správě rad. pro úst. spol. je v zápisu spolku od listopadu 1935.

1

Založení spolku.

Na podnět P. Augustina Pelikána kaplana v Kninčicích byla svolána panem Jos. Okáčem v listopadu roku 1935 schůze včelařů by se pora diti zdali by bylo možno utvořiti místní včelařský spolek. Toto se potkalo s plným souhlasem všech přítomných. Na schůzi byl vyvolán pan Josef Okáč aby podnikl vše potřebné k založení spolku čemuž jmenovaný mile rád vyhověl a ještě v prosinci téhož roku svolal

1. řádnou valnou hromadu na kterou byli zvoleni tyto funkcionáři:

P. Augustin Pelikán jednatel, řid. uč. Frant. Jurník předseda,
Josef Okáč pokladník, řid. učitel ebnt. Lypal místo předseda,
Tomáš Lynck delegát.

Spolek čítá 18 členů z toho několik nevčelařů svaných „ přáteli přírody“ z jejich novstal název spolku:

Spolek včelařů a přátel přírody pro Kninčice a okolí v Kninčicích u Bosk.

Jednatelská zpráva za rok 1935.

Spolek minulý měsíc překročil první desetiletí svého trvání. Měl tentokrát 12 členů.

Za 10 let vzrostl 6krát. Točletem letos při soupisu k sdběru daněproštího cukru bylo přihlášeno 463 mení to cifra celková ta jistě byla vyšší.

V jubilejním tomto roce dostalo se členům na věci pastvu podpory asi 1500 Kč. Kébylo to po prvé kdy spolková pokladna přispěla a přijeli členstvo stále ra vytěmžm, sílem puvspěje celému okolí a dílo toto rústane přechmáním dalších desetiletí.

Na nás ráleší nemáme ochabovat v této práci a když ne my starší tak jistě vy mladší dočkáte se toho, že se zde spolek náš vykonal bude uznáváno se sou veřejnosti neto jak vidíme i tato již namore pochopila a přilobila ruce k dílu, protože příklady táhnou. Vykonali každý se podle jeho síl mořne bude to nejen remský ráj na pohled ale i krásný sík. A proto v této a k této práci Vás všechny vítám a přiji rdat.

Krnice 14. prosince 1935.

Jan. Filip
t. z. jednatel

Opavická Ústředí v starce cukerní.

Na neděli 8. března byla svolána na radnici v Krnivicích o 3 hod. odpo. členská schůze aby proděbatorali a porhošla o příštím přidělu daněproštího cukru dle instrukce podaných Ústředím. Schůze byla setně navržena a dle starým osvědčeným praktikám na vysoké úrovni. Jednomyslně ujednáno:

Členům při starém, dosav admín spisobu a neravádet novot, když se máme je již desetiletí vykonáno a osvědčilo se. Člási včeláři mají o denaturaci pochlyly a proto se pmenu nepři, jinom je stárnost, že školní města mají hrubozrný krystal a my pínk o kterém trdvi že nemá té sladkosti, a proto by bylo správné jaký druh Bozkovizím, Letovizím, Jevicku a Kunštatu takový té i Krnivicím neboť tyto mají členstvo asi v 10 obcích navzájem se stýkají a vyměňují nároky v stárkách včelářských. Proto očekáváme, že příští přiděl bude již pod heslem: Za stejné peníze - stejné zboží.

Filip jednatel.

Jednatelská zpráva za rok 1937.

Před 12 lety seili se včeláři místní a nejbližšího okolí aby založili spolek a protože jich bylo málo, přivázali ještě někteří jako přátelé přírody pro svůj úzký vztah k této a rájem o ni. Do dnes se snášíl a zmenšil počet ten několikrát a porostl do 10 obcí. Je své poslání honá dobře je vidět již dnes a bude vidět více ještě v budoucích letech. Co honá spolek ve formě příspěvků na věci pastvy rozhodně tepro příští generace. —

Rok tento pro včeláře byl rokem podpáiměným skoro. ber medná smůlky jako loňský, a proto pro spenita včelího hospodářství slabá. Byl to rok strátorý nei, doufejme, že příště bude lépe. —

Četného roku, take odešel, do nenávratna President-Osvoboditel F. G. Masaryk - muž nemající v dějinách lidstva sotva sobě rovného. Budou se k Němu vráteti všickni součastníci a zároveň i budoucí pokolení jako ku vzoru nejlepšího člověka. Je to postava legendární, pohádková a přece pravdivá.

Čiměl 14. září oplakáván celým národem a obdivován a jelen celým světem. Jaki to štěstí pro národ a stát máti muže ve svém čele takových kvalit. Gymnastie současného lidstva nemel douid řádný moenár tím méně syn panského deputátніка. Čni odstúpením času v budoucenu nie se nebude munit, xistane jn nedostupný vror. Ještě po stáletích bude možno říci o něm slovy Písma: Čimčo ještě mluví.

V Kničnicích 5. ledna 1938.

Leant. Šelips
t. i. jednatel

Zápis XVIII. valné hromady.

1946

Včelářského spolku pro Kničnice a okolí v Kničnicích konané dne 2. dubna 1946 2 hod. odpoledne na radnici na přítomnosti 26 členů.

Porádek:

- I. Zahájení uvitáním přítomných předsedou.
- II. Čtení zápisů z minulých valných hromad.
- III. Zpráva pokladní za rok 1945.
- IV. Zpráva revizorní čtu, kteří potvrzují, že vše je v pořádku.
- V. (Měsíční příspěvek je vyřazen útlumem na 50 Kčs.)
- VI. Žádost předsedy aby byl vystrídán k vzhledem svému zdravotní při hospodářských porážkách.

Tato žádost byla psata všemi přítomnými členy na vědomí a všichni uznali, že 20 roků po-otičké práce pro spolek, poslouží odpočinku.

Byly dány námhy, aby byli vystrídáni všichni, což se také stalo.

Všly funkcionáři provedeny aklamaci a zvoleni byli: Josef Zemanek, předseda, Alois Novák, jednatel, Rudolf Křajiček, pokladník, Josef Klucerna, divěšník, Gypel Antonín, Pajka Alois, revizori. Spolkový hospodář Josef Jakubec.

Divěšníci v jednotlivých obcích přistali bez změny. Předseda Zemanek děkuje jménem všech včelářů bývalým funkcionářům za vykonanou práci a přeje jim o dalších letech ve práci přiblížit na to, co pro včelby z náš kraj dobrého vykonali. My spok slibujeme, že v díle ve kterém oni 1/4 života strávili, při všech pohodách i nehodách chceme pokračovati. Prosimе však, o spolu práci všech včelářů našeho spolku, bychom se mohli za jednou nos dobří vystrídaji, vykonati práci, která našim včelkám i celé veřejnosti bytli užitečnou.

Předseda děkuje za účast všech členů a seběse končí.

Kničnice 2. února 1947.

Alois Novák t. i. jednatel

40

Je dnateľská správa za rok 1945.

Letošim rokom vkročil náš spolek do tretieho desiatilietia svého tvánia. Jeho prvotní náuv, Spolek včelariu a přátel přírody, napříčinil nedostatku přihlásivcích se členů a proto byli přisváni také přátelé přírody, aby vyhověno bylo předpisům. Když se přihlásilo v dalších letech dosti včelariu a okolo tít se pak již nevedli, ale firma kůstala. Poslední leta před válkou se ustálil počet členstva na 80. —

eti příchodem hitleršiki naríšeno mimo jiné odstranění náuvu přátel přírody, se by se strachu před nimi? — Snad! V té době vyšlo pro včelare tolik naríšení, a různých rozkariu od jejich předsedy E. Hlinkmana po zrušení L. U. V. že všecoby je vyjmenovat by pabrlo příliš mnoho místa. Na příklad: Každý přistupující měl nejprv prodělat rok učení, pak měl byt aprobován před širší komisí starých včelariu a teprv mohl byt přijat jako rovnoserný člen mezi ostatní včelare. — Co bylo v té době potišeno papírů s sběru medu, vosku a výtlačků si sotva kdo představi. Stálá jergeme a k poslední již i sleovali s předpisů 2kg. řádali dodat, aspoň šát a vyhořovali sabotárikům probutou a věřenim. Také dodávky cukru snížili na minimum. Prostě včelariu měli za vlády škemci pro jejich hitlerjugend' dodat v medě potielbné množství vitamínů, aby byli dost silní voládnout celou Evropu po pápadě celý svět. Co kivotu stálo to, aby se tak nestalo, že jsme pro vždy navarání díky třem největším mosnostim světa.

Po prve v dějinách lidstva, sedi na lavici obřals vaných pivovariu těchto kniž, aby spravedlno sti učiněno padotit a zároveň pro výstřah budoucím pokolením. — Proto dnes již v osvobozené republice zase znovu je potrebi především s hlediska národohospodářskéh tak estetického pracovat, k tomu, aby nejen včelariu, ale i celý kraj kolem klásal, se zde piji včelariu a zároveň přátelé přírody soe bud' nás všech také snahou.

Knínice 25 břerua 1946.

Frant. Filip

Spolek včelariu a přátel přírody
pro Knínice a okolí v Knínicích

Pozvání na
řádnou valnou hromadu

která se koná v sále na radnici v Knínicích u Boskovic
dne 0..... prosince 196..... o 2. hodině odpoledne.

Program:

1. Zahájení.
2. Zprávy funkcionářů.
3. Volby.
4. Odborné zprávy o další činnosti.
5. Volné návrhy.

Účast všech členů nutná.

Žádáme, aby každý člen přinesl na valnou hromadu vyplněnou přihlášku. Kdo neodevzdá vyplněnou přihlášku s patřičným obnosem, máme za to, že vystupuje.

Organizace včelariu a zahrádkariu
v Knínicích dovoluje si Vás pozvat
na

tradiční ostatkový
 PLES

v páter 15. února 1985 ve 20 hodin v sále
klubovního domu v Knínicích.. vstupné 12 Kčs

K tanci hraje IAKT

na Vaší návštěvu se těšou pořadatelé

Činnost a činnost spolků za rok 1965
 Byly publikovány v prvním čísle knižního věstníku
 40 let činnosti co jsme udělali se svým spolkem a snad to ještě
 budete mít i čtenář. To má velkou organizaci a vysokou úroveň
 má národní včelařský den 16. ledna 1966 to já rád věděl. Letoš
 se ovlivněno dozadu na 40 let a šel do předst, tak na 10-20
 let. Co jsme udělali a co celom měli udělat a čím bychom
 měli pokračovat.

*I. Hledali jsme se o rozvoj včelařství tj. aby každý našeho
 včelař měl od včel apiták, kvalitní materiál - aby měl med a
 vše a svoji včelnu a na prodej včelstva a za druhé, aby každý měl
 vše na své včelství potřebné materiál - což je již tak.*

*II Program naší činnosti na rok 1966 je záležet na včelařské
 dnu a chráněni přírody, ať se včelstva včelstva a za druhé, aby každý měl
 svůj včelník ať už včelstva ať už včelstva ať už včelstva ať už včelstva.*

Než začne včelstva ať už včelstva ať už včelstva ať už včelstva.

40 let činnosti o zvelebení chovu včel na Malé Haně a přílehlé Dra-
hanské Vyspocině.

Dne 12. listopadu 1925 byl na podnět Josefa Okáče, rolníka z Kninice
 ustaven Spolek včelařů a přátel přírody pro Kninice a okolí. Při zalo-
 žení měl 12 včelařů a 6 přátel přírody. Z několika místních zemědělců
 včelařů, rozrostl se spolek ve významnou společenskou organizaci se
 sídlem v Kninicích. Přátelé přírody se stali v pozdější době včelaři.

Dnes po 40 letech sdružuje náš spolek 168 včelařů s 858 zazimovaným
 kmenovými včelstvy.

Zastavme se na chvíli ve spěchu denního života a poohlédneme se
 na 40 letou činnost včelařského spolku, později včelařské organizace.
 Po založení snažil se včelařský spolek soustředit všechny včelaře.
 Vyřešit roztržitostnou úlohu míru, rozšířit včelí pastvu, zlepšit chov
 včel a usnadnit vše pro uslechtilé zájmy svých členů. Poctivá práce
 členů i funkcionářů v prvých dvacetiletých spolku, položila základy
 naší silné včelařské organizaci. Při vzpomínce na toto usilí, žežáme
 zemřelých včelařů, které jsme doprovodili na věčný odpočinek.
 Patří jim šest a nás díky!

Od založení spolku bylo uspořádáno přes 30 besídek na včelínech. Obsta-
 ráváním semen stromů, medonosných rostlin, mezistěn, plstěných rohoží,
 louček na rámy, stavebního materiálu, řeziva, pletiva, léčiv, dextrinu,
 vhodných nádob na med, sojové moučky atd., se věnovala velká pozornost
 a členi to vědomě uznávají. Pořádání včelařských besed, filmových před-
 stavení, kursů, zájezdových exkurzí bylo každoročně dostatek plánováno a
 též vždy uskutečněno. Náročné socialistické závazky byly splněny na
 100 procent. Spolupráce s okolními včelařskými spolky a jejich členy
 je velmi dobrá. Slibně se rozvíjí zvláště na včelařských dnech, kterých
 bylo uspořádáno 14. Dále bylo uspořádáno 12 kursů na zpracování medu,
 medového pečiva, medoviny, výroby slaměných úlů, chovu matek, značení včel
 lých matek, výsadba medonosných dřevin a jiné. Při různých příležitostech
 bylo promítáno 38 filmů. Zájezdových exkurzí do všech oblastí repub-
 liky i zahraničí bylo 62. Normálně bylo použito dvou autobusů. Někdy
 jsme jeli i pěti najednou. Navštívili jsme všechny ústavy a stanice
 včelařství v ČSSR zúčastnili jsme se představení státních divadel v
 Bratislavě, Praze, Plzni, Litomyšli, Hronově, Českých Budějovicích, Olomouci
 a v Brně. Též byly uspořádány zájezdy na včelařské výstavy a sjezdy.

me čestná uznání a diplomy zasloužilým členům. V pěti žákovských kroužcích
 pečujeme o mládež odkud získáváme mladou včelařskou generaci. Věko-
 vý průměr členů máme 46 let. Včelařicích žen je v orga-
 nisaci 6. Stále počítujeme úbytek včelí pastvy. Organizace zakoupila a
 členi vysázeli třeshnové sady na kopci Hájků, nad Panským sadem, kopec Homol-
 ky, parčíky kolem hřbitů, u budov škol a kostelů. Neplodné půdy byly osázeny
 akáty a břehy vodních toků vrhami a topoly. Organizace má pronajatou celou
 plochu rozestavěné dálnice, kde obhospodařujeme pylodárné dřeviny a medo-
 nosné jeteleviny. V různých akcích byly vysázeny též lísky, javory a lípy.
 Také činíme pokusy s výsadbou nových medonosných dřevin, jako jedlý kaštan
 platan, jermolín. Část výsadby dobře rostoucí žel bývá zničeno.
 Snažíme se prosazovat v JZD pěstování více semehářských dílců pionin a
 aby lány řepky byly vysévány blíže obcí.
 Chovu matek se věnuje 12 včelařů a bude třeba chovatelský směr ještě
 rozšířit. Dovezené včelí matky se většinou neosvědčily. Včelů chováme
 převážně kříženkou. Ku značení včelích matek, dodáváme každoročně členům
 příslušnou barvu. V posledních letech věnují se členové pokusnické čin-
 nosti odběru materiálu kašičky a zkouší její léčebné účinky za spolupráce
 lékařů. Každoročně pořádáme s ovocnářskými organizacemi přehlídku medu a
 ovoce. O využití starého díla a stavebních rámků je postaráno zakoupe-
 nými třemi parními vařáky.

Let dodala naše organizace přes 3 vagony medu na stůl pracujících.
 Rozbory podezřelých včel, provádíme pro členy si sami ve spolupráci s
 místní ZDS. Neorganizovaných včelařů v obvodu organizace, díky agilním
 místním důvěrníkům nemáme. Dvě třetiny včelařů v obvodě včelaři s počtem
 od 1 - 5 včelstev. Nad 20 včelstev obhospodařují pouze 4 členi. V obvodě
 organizace JZD nevčelaři. Ke kočování máme středisko na Melkově.
 Styk se členy v obcích obvodu organizace je veden prostřednictvím míst-
 ních důvěrníků, kteří tvoří širší představenstvo. V okresním výboru čl.
 Svazu včelařství zastupuje naši základní organizaci jeden delegát, kte-
 rý je též členem okresního výboru. Rovněž na všechny okresní a krajské
 porady, schůze vysíláme delegáty, abychom drželi krok se všemi novými
 věcmi. Od vyšších složek včelařských i orgánů státní správy získává
 základní organizace pomoc a podporu. Spolupráce funkcionářů a členů je
 velmi dobrá. Po celou dobu trvání organizace nebylo nouze o originální
 myšlenky a plány. Měli jsme vždy odvahu rozhodnout se k činům i vytrvalou
 energii k dokončení každé akce.
 Ve své organizaci měli včelaři po 40 let oporu a věrme, že tomu bude tak
 i nadále. I když dosti práce se vykoná, jež ještě hodně úkolů a mož-
 ností, které je třeba řešit a realizovat.
 Díky všem kteří mají podíl na činnosti organizace, na rozvoji včelařství
 našeho kraje.

Do dalšího desetiletí mnoho Z d a r u !

*Snad by bylo užitečné vyjmenovat tu řadu včelařů, kteří během
 40 let přičinili se a přispěli tak po stránce odhově nasou včelstva:
 prof. S. T. Koubek z Prahy, Ing. Karel Tals z Solé, Ing. J. Šarová a
 Alexander Matriceus z Prostějova, Ferdinand Lita z Ivanic, Fr. Paulík
 z Kousinova, Fr. Porada z Rosu, J. Hradský z Vel. Měziříčí, T. Kopecký z Lomnice
 P. Em. Tomanec z Lančovic, Znojmo, J. Hájek z Chrástka, V. Havel z Kyjova
 Ing. Rada V. K. z Hanova, B. Pukl z Lync, J. Čelka z Rajce, T. Mejstřík z Borkovic
 D. Koupil z Borkovic, Fr. Bohl Havel z Krušovic, Fr. Kopecký z Lomnice
 Kroupa z Krušovic, B. T. Kopecký z Lync, J. Čelka z Rajce, J. Kroupa z Borkovic
 Kroupa z Krušovic, J. B. K. z Krušovic, Fr. Hájek, Ferdinand Matriceus
 Kroupa z Krušovic, J. B. K. z Krušovic, Ing. F. Adamec, Jan Hendrych, Ing. K. Ševčík
 Kroupa, J. Hradský z Krušovic, J. K. z Krušovic, J. K. z Krušovic, J. K. z Krušovic*

KNÍNICKÝ VČELAŘSKÝ ZPRAVODAJ

Číslo 1,2,3/86 - výtah

Pozvání

na výroční členskou schůzi základní organizace ČSV Knínice spojenou s oslavou 60. let práce včelařské organizace.

Oslava se koná v sále základní školy v Knínicích v neděli 9. listopadu 1986 o 14. hodině.

Činnost organizace za rok 1985 - 1986

Organizace čítá 155 členů, kteří obhospodařují 991 kmenových včelstev a dále v Šebetově umístěných 68 včelstev Plemenářské stanice Jabloňany, tedy celkem 1058. Při tlumení varoázy v zimě a v předjaří uhynulo členům 260 včelstev a 9 členů přestalo včelařit. Léčení mělo kladný účinek tak, že letos v březnu jsou jen 2 včelstva v organizaci napadena varoázou a ta budou likvidována. Členové odevzdali do výkupu 20,75 centů medu, což činí 4 kg na každé včelstvo.

Bylo vykonáno 5 přednášek - ing. J. Zachoval z Jabloňan, Lad. Dufka z Uhřic, Ing. Šabrňák z Černé Hory, J. Polák z Boskovic a V. Smékal ze Šebetova. Promítnuty 3 včelařské filmy, uspořádány 2 včelařské zájezdy. Cena ze svahovitých pastvin sklídila brigáda 58,5 centů a odevzdána byla JZD Knínice, železného šrotu sebráno 32 centů.

Vysázeno 300 medonosných dřevin. Medu členové odvedli 58,81 centů a ještě po dodání konví se zvýší počet. Též byla splněna smlouva o dodání mateří kašičky.

Organizace zajistila členům 320 podložek do úlů a 400 kg sojapyly. Společně se zahrádkáři byl uspořádán tradiční ples.

60 let činnosti ZO ČSV Knínice v číslech

Od roku 1945 dodali členové do výkupu 10,5 vagónů medu. Uspořádáno bylo 182 odborných přednášek na nichž přednášelo asi 50 včelařských odborníků: prof. Dr. Jar. Svoboda, Ing. Jar. Veselý, oba z včelařského ústavu v Dole, J. Hejtmánek z Liptovského Hrádku, Ludovít Švancer z Bratislavy, F. Liška z Ivančic, Fr. Paulík z Rousínova atd. Uspořádáno přes 100 autobusových zájezdů do všech včelařských ústavů a plemenářských stanic a v ČSSR, dále do Polska a Maďarska, vždy s vlastivědnou náplní. Promítnuto 36 včelařských a ovocnářských filmů, uspořádáno 16 včelařských dnů s burzou včelařských potřeb. Uskutečněno 26 Dnů otevřených včelínů u členů organizace. Členové vysadili kopec Hájek, remízky, dálnici atd.

Členů organizace zaopatřila úly, včelařské nářadí, stavební materiál, semena a stromky medonosné. 25 roků vydává organizace Včelařský knínický zpravodaj. Činnost zapisuje každoročně jednatel do kroniky. Dopisů vyřízeno, zápisů o schůzích sepsáno oběžníků a dotazníků zodpovězeno, to se nedá spočítat. Organizaci pomáhali instruktoři: Antonín Dokoupil z Boskovic, V. Peterka z Letovic, Jos. Cihlář z Rájce, PHDr. Jar. Mejstřík z Boskovic a Ing. Lambert Schwarz z Letovic.

Den otevřených včelínů: přátelé Krčmářová, Komárek, Dufka

Činnost organizace není na první pohled příliš vidět, jelikož každý včelař se musí starat především o své svěřenkyně, přitom se jedná o koníček, který zabere moře času. Ubylo společných akcí organizovaných v minulosti, podporujících sociální, kulturní a odborné kontakty. U práce se včelami nás nepovzbuzují fanoušci ani ochozy plné diváků, nevybíráme vstupné.

Práce se včelami znamená, těsný kontakt s přírodou. Včely patří k lidské kultuře, nejen jako nositelé užitku pro lidi, ale i svojí symbolikou. Člověk si jich vždy vážil, zmínky o nich najdeme v náboženských textech, inspirují umělce, básníky .... O rozvoj včel se v minulosti vždy zasloužili nejpokrokovější lidé - faráři, kantoři, starostové - zkrátka šířitelé pokroku a vzdělání.

Rozsah řízení organizace pokrývá katastr 12 obcí, 85 členů a 900 včelstev. Prodlouženou rukou výboru jsou důvěrníci starající se o včelaře ve svém obvodu - obci. Patří jim ocenění a poděkování a i toto maličké místečko v historické připomínce Almanachu ke 100. výročí.

Porada důvěrníků září 2024

V pořadí zprava jak sedí př. Fojt, Foltýn, Krajíček, Dosedla, Grigová, Kalabus, Geršl, Ošlejšek, Vala, samostatně nejstarší důvěrník přítel Sychra

1925

2025

100. výročí založení a činnosti

Spolku včelařů a přátel přírody
pro Knínice a okolí

Základní organizace ČSV Knínice
uděluje

Ocenění a poděkování

Všem aktivním a obětavým funkcionářům a včelařům. Děkuje těm, kteří nás, současné včelaře, ke včelám přivedli, byli a jsou našimi rádci a učiteli.

Děkujeme za záslužnou práci při zachování tradic včelaření a rozvoj pokrokových myšlenek v oboru

včelařství

v regionu Malá Haná

Jr. Tala

předseda ZO ČSV

Bech Ošlejšek

jednatel ZO ČSV

Zvláště pak děkuje obecním zastupitelstvům a starostům obcí, které nás podporují. Díky nim se podařilo nalézt ekonomickou podporu projektu připomínky našeho 100. výročí. Přípravy oslav, podkladů pro včelařský kalendář, almanachu rozvinuly přátelské prostředí a spolupráci vedoucí k zanechání historické stopy, milníku oboru včelařství.

Benešov

Lukáš Krénar

Sudice

Ing. Olga Dočkalová

Cetkovice

Mgr. Petr Horák

Světlá

Ing. Eduard Dokoupil

Knínice

Petr Grénar

Vanovice

Josef Pavlík

Kořenec

Miloslav Svoboda

Vážany

Dušan Kaderka

Pamětice

Jaroslav Staněk

Střípky z nejstarší historie včelaření na Malé Hané.

O lidech, včelách, medu a včelaření v dobách dávno minulých, minulých nedávno až k aktuální současnosti.

Včelařství v Cetkovicích

Retrospektivní zápis do roku 1982, nalezený v kronice obce

Včelaření je zajímavý, ale náročný druh lidské činnosti v našich podmínkách nejen jako pracovní náplň, ale převážeme jako aktivní odpočinek, tedy práce po zaměstnání. Chovem včel se zabývali už v dávných dobách převážně obyvatelé vesnic obklopených lesy. Po původním vybírání medu divokým včelám, sídlícím v dutinách stromů osvojili si jedinci, kteří měli snahu získat více medu postupně znalosti o životě včel a zřizovali pro ně vhodné úly, kláty z uříznutých dutých stromů, dále i slamáky, vlastnoručně zhotovené ze slaměných provazců a postupem doby úly zhotovené z prken. Tyto poslední druhy, stále zlepšované, jsou základem moderního včelaření, které je založeno na pomoci včelám při práci vkládáním rámečků se základem voskového díla tzv. mezistěn.

O starém chovu včel svědčí místní názvy Brťov a pomístná jména Brťoví, Včelníky, Kláty aj.

Kdy se u nás v Cetkovicích začali chovat včely není známo. Vesnice je od lesů průměrně 1 až 2 km vzdálena. Nejbližší část lesů, Úlehle, byla zalesněna teprve asi před sto lety. Vrchnost, původně klášter Hradisko u Olomouce i pozdější světská vrchnost, měla více statků pro chov včel vhodnějších. Žádné pomístní jméno výše uvedené nebo podobné se v okolí obce nevyskytuje.

Nejstarších zjištěná písemná zpráva je v soukromé rodinné kronice F. Špičky z č.p. 22 na straně 5: „V roce 1818 vyhořela celá obec oheň vypuknul ve včelíně v domě č.p. 25 (tj. dnes dům Baběradů, tenkrát byl majitelem Melichar Kubín) a rozšířil se za velikého povětří na celou vesnici“ - Je to tedy zápis, pro úvod k pojednání o včelaření nikterak vhodný, ale je nejstarší - a jiný zatím nebyl nalezen.

Další poznámka v téže rukopisné kronice je na straně 26: „ Jako školák jsem pomáhal včelařit u učitele Totůška v Uhřické (evangelické) škole“.

Tedy asi v letech 1880 - 1890.

A do třetice, na straně 32: „Včelaření u nás (t.j. u Špičků) nebylo, ale sad a domácí zvířectvo, králíci, holubi apod.

Písmák světelský, autor kroniky Karel Muller (rok cca 1876) prý, podle sdělení jeho synovce Aloise Krchňáka též včelařil, znalost měl z rodiště Velké Roudky, ale v jeho letopisech není o tom zápisu. Uvedený se před rokem 1890 přestěhoval do H. Rakouska úly prý vzal s sebou, nebylo prý o ně zájemců.

V kronice MNV není dosud obsáhlejšího zápisu, ani ve farní kronice (tzv. Domácím protokolu).

Pamětníci v místě znají včelaře jen z druhé poloviny 19. století: Koutný František, tkadlec č. 111, od roku 1870, po něm syn Raymund st., Matoušek Eduard, nadučitel a školní inspektor č. 9, Říha Josef starší, od roku 1890, č. 52, rolník, Hrazdira Jakub, nadučitel č.3, Letfus Antonín, zedník č. 116.

Ve výkazech zemského včelařského spolku založeného v Brně jevíčským rodákem, opatem F. C. Nappem r. 1854 jsou v seznamu členů včelaři z okolí, z Cetkovic však nikdo.

Z počátku zpravodajství o včelařství v r. 1867 z Brna v časopisu je více zpráv z Boskovic, Knínic, Šebetova, Vanovic, Borotína něco i z Jevíčka a Biskupic.

Teprve roku 1869 při soupisu bylo v Cetkovicích napočítáno 52 úlů (tj. včelstev), což není počet ni kterak malý a předpokládá nejméně 5 nebo i více včelařů. Jména včelařů však uvedena nejsou. Téhož roku je v sousedních Uhřicích připomínán včelař - myslivecký mládenec Arnošt Leischner a později též nadučitel F. Totůšek jako majitel prvního desko-ového lisu na mezistěny mezi včelaři na Jevíčku.

Pobočné včelařské spolky s omezeným okruhem působnosti vznikly na Malé Hané:

v Boskovicích r. 1909

ve Velkých Opatovicích r. 1919

v Jaroměřicích r. 1928

a v Úsobrně r. 1929 - 27. ledna

Do spolku v Úsobrně přistoupili i včelaři z Cetkovic a byli tu organizováni do r. 1960, potom přešli do MO Knínice, která má srovnatelnější podmínky než lesní komplex Úsobrno.

Předsedou místní organizace v Knínicích je v té době př. Ladislav Kostík a místním důvěrníkem pro Cetkovice je Josef Ševčík č. 82.

Ze zápisů možno uvést pro srovnání z let:

1977 členů z Cetkovic 14, počet včelstev 95

1980 členů z Cetkovic 17, počet včelstev 112

1982 členů z Cetkovic 10, počet včelstev 115

Včelaři se seznamují s prací a výsledky z chovu včel přímo v terénu návštěvami včelíků členů ZO v některé z vesnic svého obvodu. Poslední návštěva včelařů v Cetkovicích tzv. „Den otevřených včelíků“ byl roku 1977. Při té příležitosti byli pořízeny fotografie 15ti místních včelíků a vystaveny na tablu před školou.

Včelařství není jen koníčkem a protože má i veřejné úkoly je zařazeno jako odvětví zemědělské výroky do zemědělského plánování. S tím souvisí i práva a povinnosti. Člen spolku je povinen ročním členským příspěvkem 25 Kč v němž je zahrnuto i 3 Kč pojistné povinného ručení a zavazuje se dodat do veřejného zásobování t.j. do výkupního oddělení jednoty 4 kg medu z 1 včelstva, na něž pro nákup cukru pro zimní krmení dostávají státní příspěvek 23 Kč.

Za smluvní přísun včelstva k porostům polních plodin přispívá JZD podle smlouvy na úhradu vydání za 1 včelstvo 80 Kč k řepce a 120 Kč k jeteli.

U nás je takhle zapojeno 28 včelstev. Včelám tak přísluší nově zařízený čestný titul „Létající ekonom“. Trocha čísel z odborné literatury osvětlí jeho oprávněnost: Jedno včelstvo za dobrých povětrnostních podmínek může opylit až 4 milióny květů. Na výrobu 1 kg medu musí včely navštívit průměrně 5 miliónů květů. Opylování polních rostlin včelami je v ČSSR počítáno na 1,5 miliardy Kč = zvýšení výnosu.

Požadavek vnitřního trhu 3 tisíce tun medu byl naposledy splněn v roce 1977. Od té doby hlavně vlivem počasí výnos klesl, v roce 1982 byl plán splněn jen na 38,4 %, ačkoliv některé kraje, např. Jihomoravský vykazují 100 %.

Podle statistiky byl v ČSSR v roce 1978 průměrně na 1 km² 9 včelstev. Na Malé Hané je tento průměr zachován.

Druhy včel

Dříve se v oblasti Malé Hané chovaly včely střeoevropské, nyní pouze odrůda včely Kraňské. Tato je světlejší barvy nežli předchozí a má mnoho dobrých vlastností. Vyznačuje se příkladnou pilí, hospodárností při spotřebě zásob, mírností, málo se rojí, dobře staví své voskové dílo a není náchylná ke včelím nemocem.

Tato včela pochází z Rakouska. Jejich chov není u nás starého data. Tak např. V letech 1976 - 77 byla zastoupena v malohanáckých včelínech až z jedné třetiny.

Úly

Staré úly klátové se v okolí nezachovaly, jen snad v Malé Roudce, z roku 1797. Novější úly nebyly jednotné, byly např. podle uspořádání medníku a plodiště; stojany a ležany i podle přístupu zvenčí: stropováky, zadováky, univerzály (přístupné horem i zadem).

V Cetkovicích měli včelaři donedávna hlavně tzv. moravské stojany, nyní

vesměs univerzály, které mají standardní rámký 39 x 24 cm a celkovou plochu rámků 180 dm². Uložení úlů je u nás vesměs ve včelínech, t.j. volně rozestavěné úly se u nás nevyskytují. K zajištění včelstev k polním kulturám se používá kočovných vozů.

Místní naši včelaři jsou členy MO svazu včelařů v Knínicích. Sami pochopitelně svoje zprávy o činnosti netisknou a je tedy vhodné prohlédnout si tisk o činnosti okolí. V týdeníku Nový život z 21.12.1982 v článku Miroslava Konráda „Včelaři hodnotili“ je zpráva okresní organizace svazu včelařů: Na státní nákup medu v obvodu okresu Blansko v roce 1982 bylo dodáno „pouze 12.325 kg“ namísto plánovaných 39.080 kg.

Severní naši sousedé za hranicí okresu i kraje, v Jevíčku v červenci 1982 se rozepsali v místním časopise o problematice chovu včel: „Včelaři se zavázali, že v roce 1982 dodají na státní nákup 4 kg medu na každé včelstvo (tohle bývalo dříve samozřejmé), dále budou přisunovati včelstva k řepce a k jeteli, vysazovat pámelník atd. Hlavní význam včel tkví v opylování květů. V posledních letech bylo počasí pro chov včelstev nepříznivé. I letošní chladné jaro zabrzdílo značně rozvoj včelstev.“

Pro porovnání možno uvést zprávu z téhož časopisu před pěti lety, tj. rok 1977: „Uplynulý rok 1976 byl snůškově příznivý. Smlouva s Jednotou na výkup medu činila 4900 kg, dodávka medu byla však přeskočena o 1090 kg. Průměr na jedno včelstvo je tedy 5,4 kg přesto se naše organizace v rámci okresu umístila na 7 místě. Med v oblasti Malé Hané je hlavně světlý, to znamená nektarový, který včely sbírají z květů, hlavně z řepky a jetele dále z květů ovocných stromů, méně z lip a z akátů. Trvalá pastva na loukách zanikla, když JZD přeměnilo orbou luka v pole. Med z lesních a neovocných stromů, těžený z medovice, tj. sladké šťávy a zvaný proto medovicový je jen v malém množství. Tento med je tmavé barvy.“

Na výkup dodávají cetkovští včelaři průměrně nyní 200 kg medu ročně. Další, produkty včelí snůšky mají včelaři pro provozní účely: vosk se používá na výrobu mezistěn, čili základu plástů, které vyrábí svépomocně

družstvo včelařů ve Stražisku u Prostějova. Včelí mateří kasička je vysoce jakostní produkt a má léčebné účinky. Soukromí včelaři se těžbou nezabývají, je to vyhrazeno vybraným velkochovům. Stejně tak i další produkty: propolis a včelí jed, který znají revmatici v mastích Virapsin.

Včely tedy vyrábí lék, ale samy též z různých příčin mohou onemocnět. Běžné choroby jsou však lékařsky zvládnutelné. Zjistí-li včelaři u včel nemoc mají k pomoci zdravotní včelařské středisko - nejbližší je v Prostějově.

V poslední době se však šíří nebezpečný škůdce včel, roztoč s latinským jménem Varroa Jacobsani, proti kterému není zatím léku a léčení je drastické: spálení celého včelstva. Ale to není vše. Zničeny musí být všechny včely v okruhu 5 km v tak zvaném 1 pásmu. Ze státních prostředků dostane postižený chovatel za každé včelstvo 300 Kč a všechn, i podřadný med může dodat za polovinu výkupní ceny (12,80 Kč). Nákaza se k nám dostala z Tichomoří a způsobila např. v Bulharsku zničení 1/3 včelstev.

Dosud nejbližší zjištění nemoci (z 1982) je podle časopisu Včelařství v Rozstání u Moravské Třebové. Oblast kolem Mor. Třebové je t.č. bez včel. Nemoc se projevuje tak, že se rodí včely deformované, bez nožiček, se zakrnělými křídly apod. Roje vyhynou během 2 až 5 let.

Z historie nemocí včel

Za I. Republiky se vyskytla nosemová choroba hlavně u slabších včelstev (Nosematóza).

V roce 1940 se sem dostala z Německa nemoc Akarimóza, což je roztoč v průduškách. Na to nebyl žádný lék. Včely hynuly, až docent Ing. Svoboda vynalezl lék pojmenovaný BEF, kterým byla choroba odstraněna. Léčí se jím preventivně dosud.

Roku 1974 se vyskytl v malé lesní osadě u Boskovic, Melkově, včelí mor. Muselo být spáleno 25 plných úlů a v okruhu 5 km se musely na zimu

všem včelstvům míchat příslušné léky.

Ve starých včelařských časopisech se sice nic nedočítám o včelařích z Cetkovic, ale některé zprávy z okolí nám mohou leccos osvětlit.

První zmínky o včelaření máme datovány roku 1867. Tyto pochází z pera knínického učitele Jana Krušiny - dopisovatele časopisu „Včela brněnská“, její první ročník.

V Šebetově, v sídle panství, se chovem včel zabývali zřejmě mnohem dříve než jinde na Malé Hané. Ze zápisů je možno zjistit, že včelařili: od roku 1867 Antonín Kubáč, rentmistr důchodní, Karel Ohnehauser, intendant panství, od roku 1875 soukromý úředník, od roku 1872 Jan Maja, majitel panství, Ludvík Blaha, praktický lékař, od roku 1881 Karel Kammel, c. k. poštovní. Texty zpráv jsou popsány v kapitole „Nejstarší organizace a spolky v Šebetově.“

Z osobních vzpomínek včelařů

Dříve se včelařilo v klátech. Byly to uřezané kmeny stromů a vydlabané. Příčiněním stolaře v Šebetově Jar. Procházky za 1. světové války včelařství modernizovalo. Tento začal vyrábět úly z desek vlastní konstrukce a opatřovat je rámečky rozměrů 30 x 24 cm, které byly přístupné vrchem i zadem. V těchto úlech se ještě v Šebetově a okolí včelaří.

Dříve byla včelí pastva mnohem bohatší, než je dnes. Louky se nechaly dlouho kvést, strniště byla dlouho nezoraná, meze byly u každého pole bohatě travnaté a květnaté, lesy byly smíšené, takže to vše skýtalo bohatou nektarovou snůšku pro včely.

Cukrem se dříve vůbec na zimu nekrmilo. Včely se v klátech na zimu zamazaly, otvory se utěsnily blátem a nechávaly se až do března, do jarního proletu včel. Říkávalo se: Na svatého Josefa se podřezují včely! To znamená: tehdy nebyly, rámečky. Včely si stavěly plástky na divoko a zbylé plné plástky se museli uřezat, nebo jak se říkalo podřezat i s medem

a nechalo se jim jen to, co asi stačilo do rozkvětu stromů. Rámečky jako dnes jsou, nebyly, mezistěny také ne. Včely si stavěly celé dílo samy, celé plástky s medem a voskem. Plástky, které se vyřezaly se rozvařily na plotně v hrncích, vosk vyplaval nahoru a med zůstal na dně. Když se začaly vyrábět rámečky usnadňovala se včelám práce a včely se mohly více věnovat sběru nektaru.

Již dříve se med používal na léčení různých nemocí. Například se přikládalo na vředy a jiné boláky, na průdušky do čajů, konzervovalo se s ním ovoce, míchal se s cibulí a česnekem proti kašli a nachlazení, také na různé vyrážky se přikládalo, léčil se jím žaludek, dělala se medovina, pekli se perník a cukroví apod.

Dodávky žádné nebyly, teprve až za II. světové války. Med se prodával vždy ceně jako máslo, za první republiky za 10 Kč/1 kg. Po první válce dostávali včelaři přiděl nezdaněného cukru. Míchal se s uhelným prachem nebo s pilinami, aby ho včelaři nemohly zneužívat ke své potřebě do kávy, jídla, pečiva apod.

Za protektorátu byly předepsány dodávky medu, z jednoho včelstva 11/2 až 2 kg. Cukr se dostával 10 a později 8 kg na přiděl. Dostávali se také umělé cukry, které však včelám velmi škodily. Včely dostávaly úplavici a hynuly. Dodávky byly přísně vázány, ostatně stejně jako obilí, mléko apod. Za nedodání byly pokuty.

Nyní se dává alespoň 2 kg medu z jednoho včelstva. Cukr se dostane kolik kdo chce za SMC a za jedno včelstvo je státní příspěvek 25 Kčs na rok. Tím se podporuje chov včel, opylovatelek hospodářských rostlin. Med se nyní prodává za 35 Kčs/ 1 kg.

Závěrem ještě o místní organizaci včelařů v Knínicích: MO sdružuje včelaře z obcí: Knínice, Šebetov, Vanovice, Pamětice, Vísky, Bačov, Drvalovice, Vážany, Sudice, Světlá, Cetkovice.

Předsedou je Josef Kostík, jednatelem Josef Filip, pokladníkem Josef

Holub. V každé vesnici je místní důvěrník. Organizace pořádá časté zájezdy, výstavy a přednášky. Každoročně se pořádá včelařský den vždy v jiné vesnici s přehlídkou novin, přednáškou a prohlídkou vzorového včelína. Je to výše uvedený den otevřených včelínů. MO pořádá i zájezdy do zahraničí, do Polska, Maďarska a NDR.

Zapsal: Emil Sic, kronikář obce Cetkovice, písmák a vlastivědný pracovník

Foto přítel Ladislav Letfus, včelařská osobnost Knínické organizace

Včelařství v Šebetově

nejstarší spolky a organizace - oficiální stránky obce Šebetov z 15.12.2019

Spolek včelařů

Velkou tradici mělo v Šebetově včelaření. Již ve druhé polovině 19. století zde existovalo několik lidí, vesměs z okruhu velkostatku, kteří se tomuto ušlechtilému a prospěšnému koníčku od mládí plně věnovali.

Vždyť již praotec Čech při příchodu na horu Říp, když promlouval ke shromážděným zástupům, řekl podle nejstaršího českého kronikáře Kosmy mimo jiné i větu: „Medem sladkým zem tato oplývá“ a jak je známo, až do rozšíření pěstování cukrové řepy a výroby cukru byl právě med u nás jediným sladidlem prostého obyvatelstva. Kolem roku 500 našeho letopočtu byl sice znám i třtinový cukr dovážený z Persie, ten však byl ve středověku luxusním zbožím, určeným vesměs pouze pro kuchyň vyšších vrstev společnosti a jednou ze surovin pro výrobu léků.

První šebetovští včelaři byli organizováni v Moravskoslezském včelařském spolku. V roce 1867 to byl šebetovský rentmistr a důchodní Antonín Kubáč a dále intendant Karel Ohnhausner. V roce 1872 byl ve spolku zaregistrován také majitel šebetovského panství továrník Jan Maya a šebetovský lékař Ludvík Blaha. Od roku 1881 se tomuto ušlechtilému koníčku věnoval také c.k. poštovník Karel Kammel.

Dá se říci, že otcem zdejších včelařů a výraznou osobností této doby byl právě důchodní Antonín Kubáč. O jeho činnosti a včelaření můžeme číst od roku 1867 krátké zprávy a příspěvky v časopise Včela brněnská. Tak hned v prvním ročníku tohoto časopisu z roku 1867 se na straně 154 ve zprávě knínického učitele Jana Krušiny dozvídáme, že Antonín Kubáč včelařil již v roce 1864. O jeho včelařských metodách pak uvádí: „*Ještě nemohou to opomenout oznámit, že onen jistý včelař hned na začátku března začal podřezávat, 25. března jsem k němu přišel, kdy právě zase ve svých slaměných úlech, když zima byla podřezoval, on to za dobré uznává. Nedá sobě pan důchodní od svého úmyslu odstoupit, ale nevím, jakou dobrotu by tato metoda jeho dělala*“.

O tom že se Antonín Kubáč o své včelky opravdu dobře staral a ty mu jeho starost oplácely dobrou snůškou medu svědčí jeho inzerát z roku 1868 uveřejněný v sešitech Včely brněnské: *Antonín Kubáč, důchodní v Šebetově u Vanovic, má na prodej loňský med dobytý medometem. A sice 4 centy lipového medu po 50 zlatých a 14 centů po 37 zlatých. Dovozně si kupec musí platiti sám, jakož i nádoby, do kterých podavatel nalévá.*

Z dalšího ročníku Včely brněnské z roku 1869 se v č. 10 na str. 157 do-
vidáme ze Zpráv sjezdu Včelařského spolku moravského ve Znojmě,
že „Antonínu Kubáčovi, důchodnímu v Šebetově, bylo za výborný a la-
ciný perník z medu moravského uděleno pochvalné uznání“. Sám Kubáč
pak o svém perníku v dopise datovaném 21. srpna 1869, který byl zve-
řejněn v roce 1870 na straně 36 opět v časopise Včely brněnské, uvádí:

*„Krása a trvanlivost mého perníku, jak co do chuti, tak i co do barvy
jest v porovnání s jiným perníkem, který se vyrábí většinou z melasy
a za krátkou dobu pozelená a ošklivou chuť dostává, nesrovnatelný.
Perníkařením zužitkuji toliko med za 25 zl.“*

*Cizozemský med znečištěný rozmačkanými včelami a plodem stojí také
tolik, ale jest kromě toho obyčejně smíchán s 1/3 nebo 1/2 zemákového
sirupu. Perník vystavený není snad zhotoven toliko pro výstavu, nýbrž
leží ho u mne v téže velikosti a jakosti plné bedny na prodej ve velkém,
70 dvou krejcarových proužků za 1 zl. A rovněž tak 140 krejcarových
proužků za jeden zlatý v místě Šebetově, nebo na železniční stanici Ska-
licko-Boskovické. Rozumí se, že zaň ručím. Sklady mají kredit, menší od-
běratelé platí hned hotovými.“*

Pan Antonín Kubáč nejen, že včely sám pěstoval, ale své vědomosti
se také snažil předávat mladým. Svědectví o tom ve 12. čísle časopisu
Včela brněnská roku 1871 na str. 194 opět ponechal knínický učitel
Jan Krušina, který zde mimo jiné uvedl: „Chtěje vědomosti mladistvých
včelařů podrobiti úsudku vyššímu, uspořádal tento horlivostí svou pro-
slulý učitel veřejnou zkoušku včelařskou u přítomnosti také pánů vyšších
úředníků Smutného a Ohnhausera a mnohých obecních starostů. Výsle-
dek zkoušky byl tak překvapující, že správce statku pan Smutný s velkým
potěšením o tom své vrchnosti panu Janu Mayovi zprávu podal.“

V polovině osmdesátých let se Antonín Kubáč rozhodl kvůli svému stáří
včely prodat. Proto v 9. čísle Včely brněnské z roku 1885 si můžete na
str. 144 přečíst následující inzerát: „Antonín Kubáč v Šebetově, pošta
Boskovice prodává včelstva (38) se zimní zásobou ve slaměných ležácích

*po 7 až 9 zl., dle přání i celý domek se zahradou (1200 zl.), též prázdné
úly (50) po 1 zl. a k usazení připravené za 1 zl. 50 kr. V roce 1887 v prv-
ním čísle téhož časopisu na str. 14 opět inzeruje prodej úlů a včelstev.
Mimo již uvedeného ještě „11 silných včelstev po 5 až 6 zl., dále nový
včelín s 18 osazenými úly a další“.*

Nový vzruch přinesl do včelaření v Šebetově v době první světové vál-
ky Jaroslav Procházka, který v té době přichází do vesnice a přináší
s sebou nové metody práce. Až do té doby totiž většina zdejších včelařů
včelařila v klátech, což byly uřezané stromy, uvnitř vydlabané. Včely se
v klátech zamazaly a otvory se utěsnily blátem a hlínou. Poté se včely
takto nechávaly až do březnového jarního proletu. Tehdy se říkávalo,
že na svatého Josefa se podřezují včely. To pro to, že v klátech nebyly
zpočátku rámečky a včely si stavěly plásty nadivoko. Zbytečné plásty se
proto musely na sv. Josefa řezat, nebo jak se říkalo, podřezat i s medem
a nechalo se jim jenom to, co jim stačilo do rozkvětu stromů a květů.
Celé plásty s medem a voskem se vyřezaly a rozvařily na plotně v hrn-
cích. Vosk, který vyplaval nahoru, se sebral a med zůstal na dnu nádo-
by. Procházka, který byl vyučeným stolařem, kláty vylepšil tím, že do
nich vyřezal čtvercové otvory pro rámečky, čímž včelám usnadnil práci
se stavěním plástů a ty se poté mohly více věnovat sběru nektaru. Poz-
ději začal zhotovovat úly vlastní výroby přístupné svrchu i zezadu, čímž
položil v Šebetově základy zcela novým metodám a formám včelaření.

Po vytvoření samostatné Československé republiky bylo v Šebetově 10
včelařů, kteří se stali členy Československého svazu včelařů a přátel pří-
rody v Knínicích. Byli to: Jaroslav Procházka, Jan Dvořák, Antonín Pich-
ner se synem Stanislavem, Alois Jakubec, Josef Odehnal, Alois Geršl,
Antonín Cupal, pan Staněk a četník Božňák. V té době byl předsedou
svazu Josef Okáč, jednatelem Josef Filip a pokladníkem Josef Zemánek,
oba také z Knínic. Knínický spolek tehdy sdružoval včelaře z Knínic, Še-
betova, Vanovic, Pamětic, Vísek, Bačova, Drvátovic, Vážan, Sudic, Cetko-
vic a Světlé. Každá z uvedených vesnic měla svého důvěrníka, který se
stíral o spojení s ústředím v Knínicích a vyřizoval ve svém obvodu vše
potřebné. V Šebetově se stal prvním důvěrníkem Jaroslav Procházka,

po něm Ludvík Peša, dále Alois Jakubec a Vilém Smékal starší. Med se v té době prodával ve stejné ceně jako máslo, t.j. asi za 10 krejcarů.

Do první světové války se cukrem na zimu nekrmilo, protože v té době byla pastva pro včely mnohem bohatší než dnes a příroda poskytovala včelám bohatou nektarovou snůšku. Po první světové válce se začal dávat včelařům na příděl nezdaněný cukr, který však byl smíchán s uhelným prachem nebo pilinami, aby ho včelaři nemohli používat ke slazení jídla či pečiva. Na příděl byl cukr i v době druhé světové války, avšak tehdy museli včelaři odvádět předepsanou dávku medu, která činila z jednoho včelstva půl až 2 kg medu. Dodávky byly přísně kontrolovány a za jejich nesplnění byly udělovány pokuty.

K mohutnému rozvoji včelaření došlo v Šebetově po druhé světové válce, zejména pak ve druhé polovině 70. let 20. století. Středisko včelařů i nadále zůstalo v Knínících, kde stál v polovině 70. let v čle Svazu českých včelařů Josef Kostík z Kníníc. V té době organizace pořádala četné výstavy, přednášky a zájezdy. Ve velké oblibě se těšily každoročně pořádané včelařské dny, které se každý rok konaly v jedné z uvedených vesnic. Jejich součástí byla přehlídka noviniek ze včelařství a výstava doplněná odbornou přednáškou. Součástí dnů byla i prohlídka vzorového včelínu.

Přítel Paiker, lesník v Liptovkém Hrádku a Úsobrně, kde byl zakládajícím členem včelařské organizace (1929). Toto foto je z roku 1984 u jeho včelína v Šebetově.

Včelařství ve Světlé

V kronice obce Světlá nejsou žádné speciální záznamy o chovu včel (seznamy včelařů, výnosy medu, nemoci apod.) Já sám si pamatuji dosti starých včelařů, staré včelíny a podobné symboly vypovídající o chovu včel v obci.

Mezi nejstarší včelaře, které si pamatuji mohu zařadit svého dědu Leopolda Biberle, který včelařil do padesátých let 20. století, já jako malý kluk jsem si ve včelíně hrával, včelín byl zbourán v 60-tých letech 20. století. Ještě starším včelařem byl p. Ladislav Krchňák z č. 1, který včelařil taktéž do konce 50-tých let a po něm jeho syn Ladislav, který včelařil do konce 70-tých let 20. století. Dalším včelařem byl p. Jan Lizna, který včelařil taktéž do 70-tých let 20. století, po něm včelaření převzal jeho zeť Stanislav Vondál, který se tam přizemil a po něm včelaření převzal jeho syn Pavel Vondál.

K dalším starým včelařům patřil Josef Kolář (narozen koncem 19. století), který včelařil cca do 60-tých let 20. století. Jeho bývalý včelín rozebral a přestavěl p. Jiří Pokorný v původním stylu, bez úprav a je zachován dodnes. K poměrně velkým včelařům první pol. 20. století ve Světlé patřil Ladislav Smékal - praděd Jiřího Pokorného, který se narodil na přelomu 19. a 20. století, vybudoval velký zděný včelín, který stojí dodnes. To je seznam starých včelařů, kterým by dnes bylo 100 - 150 roků. Zapomněl jsem však na vůbec nejstaršího včelaře, kterého si pamatuji a tím byl František Přikryl, jehož včelín stojí do dnešních dnů. Tento včelařil cca do 50-tých let 20. století a byl to tchán výše zmíněného Ladislava Smékala. Fr. Přikryl by dnes měl přes 140 roků.

Nyní včelaři, kterým by dnes bylo 85 - 100 roků, mimo shora uvedených, kteří včelaření převzali po svém otci nebo tchánovi a včelařili ve 2. polovině 20. století.

Mezi tyto včelaře musím zařadit přítele Aloise Dufku, který včelařil v 60. - 80. letech, přítele Vladislava Cikánka, který včelařil v 70 - 90-tých

letech, přítele Karla Komárka, který včelařil v 60 - 90-tých letech, přítele Lubomíra Dvořáka, jenž včelařil v 70 - 90-tých letech, přítele Aloise Ščudlu, rovněž se staral o včely v 70 - 90-tých letech, přítele Josefa Smékala č. 51, po němž včelaření převzal syn Josef Smékal a včelaří dodnes. Přítel Parolek Vladimír včelařil cca od 80-tých let 20.století do dnešních dnů.

V současnosti a po celých téměř 40 roků ve Světlé včelaří, lze říct největší včelař přítel František Kaderka, má 25 včelstev, přítelkyně Olga Grigová, přítel Josef Smékal, přítelkyně Pavla Nechutová a začal včelařit přítel Václav Zemánek. Druhým nebo třetím rokem včelaří p. Jiří Pokorný. Od konce 80-tých let do konce 20. století ještě krátkou dobu včelařili p. Jiří Bibrle, Miloslav Zemánek. František Müller, Alois Kostík, Josef Hartl.

Závěrem je nutno dodat a zejména upozornit na to, že včela nezdechá, ani nechcípne, ale umírá, neboť celý život pracuje!!! Proto je nutno včely chránit, nikoliv trávit, jak to dělá současná přechemizovaná lidská společnost. Nebudou-li včely nebudeme ani my, jež se nazýváme nejvyššími tvory na zemi.

Jako poklad pro včelařský almanach sepsal:
Mgr. Jiří Biberle, Světlá - březen 2018

Kočovný vůz
přítele Kaderky

Včelaření – podmínky včera a dnes

Ano, připustíme - podmínky čas proměnil a jsou jiné, ale člověk - včelař zůstává

Václav Bláha, řídící učitel v Jaroměřicích se o Malé Hané dlouze rozepisuje - hledá příčiny klesání včelařství v kraji. „Rozsáhlá, věncem lesů obtočená, ovocnými sady, četnými lipami, javory a rozličnými křovinami okrášlená dolina, již se čisté vody Úsobrnky, Bítešky, Děvečky mezi květnatými lukami a úrodnými řepkou, bílým jetelem, boby, vikví a vičencem hojně osívanými rolemi vinou, sluje mezi zdejším obyvatelstvem chlubně Malou Hanou.

Projdeš-li jen několik tak zvaných včelínů zdejších, bude ti tak, jako bys navštívil několik zřícenin středověkých hradů, pozůstatků to bývalé slávy. Najdeš většinou prázdné, znečištěné úly a jen málo a to ještě slabých včelstev. Otážeš se majitelů oněch relikvií na příčinu úpadku toho, uslyšíš nejčastěji nářky na špatná léta, úplavici, zlodějky, lesní med. Jiný dává vinu oulu, postavení včelína, že má každý své včely znamenáné a že s nimi rozmlouvati dovede.

„Vždeť já to homim přece, včelařim jož tolik let! A včileši čas to nende“. Není úl ani počasí příčinou záhuby tolika včelstev, ale hlavně nerozumné s nimi zacházení. V úlech dzierzonských, kteréž je následkem nedostatečného jednostranného vzdělání. Pro takové včelaře byl daleko lepší klát, v kterém nemohli alespoň včelám ustavičně překážeti, když se již naučili v novém úlu jejich činnost podporovati.

* Jaroměřice, na kočovné schůzi včelařů ve Svitavách 1.9.1879 farář Vičar a R.E. Friedl - co obvodník podal podrobnou zprávu o průběhu počasí zimy 1878 - 1879. Byla to teplá zima, posuďte: listopad 8 stupňů, prosinec 10 stupňů, leden 11 stupňů (21.1. - 20 stupňů). V únoru již prohlížel včely, protože byl to nejteplejší měsíc zimy. Březen - první polovina byla teplá, ale 25.3. napadl 1 m sněhu. Duben teplý, květen 16 °C, sníh. Červen déšť zužitkoval květen místo včel. Červenec roje a roje, srpen 1. až 10. zima a od 24. srpna krmit a krmit... A máme celý rok. Jak

Ize vidět, často dopisoval do Včely moravské.

* R.E. Friedl předkládá začátečníkům na pokračování včelařské poučení „Začátečníkům ke čtení“ vidí, že to mnoho včelařů potřebuje. Jeho hodnocení Malé Hané pro včelařství: „Klimaticky pokládám oblast od Boskovic po Trnávku za příhodnou pro včely a nynější stav včelstev jest dobrý“. Vidí však málo pastvy, ubývá lip, stromů, keřů. Všechno to musí ustoupit pluhu pracujícího rolníka.

Své poznámky uzavírá praktickou poznámkou a otázkou:

* „Nejlépe jest zazimovat včelstva do úlů, jejichž zimní prostor je kvadratický v jednom patře a může se udělati spíš o něco vyšší, než širší“ Co této zkušenosti říkáme dnes?

O úrovni včelaření v prostoru Malé Hané svědčí 2 žádosti tehdejších úřadů:

Děkan Hanák z Velkých Opatovic byl požádán hejtmanem v Moravské Třebové o zodpovězení dvou zákonostních otázek k ochraně včel pro zákony říšské vlády v Německu, která o radu okresního hejtmana v Moravské Třebové požádala.

V roce 1882 požádala belgická vláda rakouskou prostřednictvím svého konzula o zprávu o včelaření na Moravě, aby oni podle včelaření našeho mohli i tam pracovat na zvelebení včelařství té doby dle děkana Fr. Hanáka a pátera Libora Morbitzera z Roubaniny.

Včela kraňská

Apis Mellifera Carnica

Včela nová, k nám na území Moravy přivezená, tedy ne původní.

V prostoru, kde byla doma včela tmavá a vlašská se její chov ujímá pro její velice kladné vlastnosti. Začíná se mísit s včelami na tomto území původními a během asi 100 let tento druh v chovech převládá, zdomácněl.

Český svaz včelařů se stává uznaným chovatelským sdružením (zákon č. 154/2000 Sb.) této včely. Základní normou se stává chovatelský řád uplatněný ve vyšších šlechtitelských a rozmnožovacích chovech (u nás rozmnožovací chov přítele M. Maška z Vážan).

Na počátek chovu kraňky v oblasti Malé Hané nás vrací střípky z historie, posbírané z prvních vydání časopisu Včela moravská.

V roce **1866** setník J. Hala z Mansburku u Ljublaně přinesl v ležatém úlu, vyrobeném jen z desek, kraňské včelstvo. Barva včel není žlutá jako vlašky, ale všechny proužky jsou bělavé. Toto včelstvo přinesené v únoru toho roku dalo 38 liber medu a 2 libry vosku (1 libra = 0,51 kg).

Vyznačovalo se neobyčejnou pilností, ale 3-krát se rojilo a v roji bylo i několik matek. Všechny zdroje sladiny vyhledávaly. Tento druh včel byl pilnější, jako zde již chované vlašky. Tyto včely krajinské - kraňské byly přivezeny farářem Liborem Morbitzerem do Roubaniny, západně od Velkých Opatovic, odkud se šířily a mísily s vlašskými a domácími po Malé Hané - jejich porovnání:

Vlašky jsou obratné v boji se zlodějkami, nestalo se, že by byly vyloupeny. Vlašky v pětipatrovém špalku zastavěly všechno od vrchu dolů,

poslední patro 2x, zatím co včela domácí ve stejném špalku ani ne polovinu.

Rychlost stavby má tutéž včela kraňská. Kraňské včely svou obdivuhodnou pilností zasluhují přednost před vlaškami. Čeď s matkou kraňskou, která se spářila s naším černým trubcem, dává včely podobné našim, ale úl je však docela medem zadělaný.

VII. valná hromada Včelařského spolku v Brně se konala 21.8.1867 ve Svitavách (I. Brno, II. Kroměříž, III. Bílovec, IV. Třebíč, V. Telč, VI. Hodonín), kde bylo a vystoupilo několik včelařů z Malé Hané se svými zkušenostmi s novou včelou.

František Hanák, farář z Borotína, později děkan ve Velkých Opatovicích píše: „Krajinské včely z Roubaniny přišly do Velkých Opatovic a Borotína rojem v roce 1867, poprvé se rojily v roce 1869 a to 4 krát, jeden roj krásnější druhého. V roce 1870 je jasno, že kraňské včely se náramně rozmnožují, ale velké starosti stran medu nedělají. Domácí včely se toho roku nerojily, ale se zásobami to skvěle nevypadá. Pohanka setá u Borotína nemedovala.

* R.E.Friedl hodnotí včelu: „Včela krajinská ... na zadečku má širší bílé proužky a vyletuje ráno o půl hodiny dříve, než včela domácí, či vlaška a večer zase létá o půl hodiny později. Její žehnutí není tak bolestivé, jako od domácí. Z jara malý rojíček se do léta velmi zvětšuje. Vnitřek úlu nutno včas rozšířit a tak rojení zamezit.“ Roku 1867 tato včela létala ve Velkých Opatovicích, o rok později i v Biskupicích.

Na Malé Hané se objevují Lungovské včely. Podobají se krajinské (kraňce), zadeček včel však není tak štíhlý, ale více zaokrouhlený. Jsou dobromyslné, ale silně rojivé, pocházejí ze Solnohradu (další druh včely).

V Roubanině u pátera Morbitzera, byly v roce 1870 pěstovány včelí matky v oplodňáčcích, které páter L. Morbitzer popisuje: měl tvar krychle

a místem pro stavbu čtyřech plástečků a pátý plásteček byl vložený medný.

Rok 1872 byl velmi špatný, kdo nekrmil, padla mu včelstva. Kdo v roce 1872/73 zazimoval nakrmená včelstva rozředěným kandyssem, všechna včelstva mu při mírné zimě dobře přezimovala. Rok 1873 by velmi dobrým rokem, medu bylo mnoho.

Farář L. Morbitzer roku 1877 přesně určil příčiny jarního úhynu pokálených včel, kdy velké vodnaté žluté kapky při proletu vystřikují (dnes nosema) a uvažuje: „Jest žádoucí, aby nalezen byl prostředek, jímž by se dalo předejiti hromadnému odumírání včel“.

Drobné momentky přibližující včelaření na Malé Hané

* 1864 Jan Krušina z Knínic u Boskovic ve zprávě z toho roku oznamuje, že toho roku o všechny včely na průjem přišel

* 1872 Na výstavě v Brně při I. valné hromadě 20. až 21.8. 1872 vystavovali:
- Ferdinand Závodský, farář z Biskupic - úl pozorovací zasklený. Zavedení posuvného okénka v tomto úlu - to je pokrok, který se v práci prosazoval velice pomalu (zadní okénko u Moravského univerzálu). Dále vystavil stroj odvíčkovací na medné pláty a shledáno: „Že jest svému účelu velmi přiměřený“.

Zámečník Kroupa z Letovic vystavil ježek na odvíčkování plástů, rojový pytel. Výhry z této valné hromady na tyto včelaře - navštívitele přišly :

Úsobrno - Kulíšek, rovný včelařský nůž
Jevíčko - Heger a Drválovice - Staněk, škrabadla
Chornice - Čepka, kleště

* 1876 Silná čeď v době snůšky nanese tolik medu, kolik by nanesly čtyři čeďe, jež by o polovic slabší byly.

* 1879 Názory na klady úzkovysokého úlového prostoru:
- V úzko vysokém úlu stavějí včely velmi rychle směrem dolů, plod také rychle ke dnu rozšiřují. V úzkém úlu vždy medu více.

- V úlu širokém se včely na útraty medu velmi rychle rozmnožují.
- * 1879 Názor na sílu stěn a velikost úlu vůbec:
  - „Nejlustší stěny světnici nezahřejí, když je tak velká, že ji kamna vyhřát nemohou... aplikuje na včelstvo, zimovat 8 - 9 na plátech širokých 24 - 25 cm.
  - „Velikost, která se úlu dáti má, závisí od mednatosti té krajiny“ .
- * 1882 Má-li roj přečkat zimu, musí mít :
  - a) 18 - 20 liber medu (1 libra = 0,51 kg medu) tj. 9 - 10,2 kg
  - b) dostatečný počet včel
  - c) zdatnou, ne víc jak 3 roky starou královnu
  - d) 8 zcela hotových plástů
- * 1885 Hrozí-li rojení před snůškou, odebereme každému včelstvu jeden rámeček s plodem a tak z devíti včelstev dostaneme 9 plástů tj. plné plodiště dalšího úlu, kam přidáme mladou oplodněnou matku. Tak nám vznikne z 9 včelstev nové včelstvo a u devíti včelstev i před snůškou zdržíme rojení.
- * 1890 Včelí tmel a jeho léčivá schopnost byla známa již v minulém století, ba i dříve. Dnes se tedy k dřívě známému vracíme. Proti kuřimu oku tmelem se natře pláténko a přiloží na kuří oko a to po čtrnácti dnech zmizelo.
- * 1895 Petr Weisz z Derflíka/Vísky shledal, že „roje dělené se nerady rojí“, protože pozoroval tyto dělence po více roků a tyto se nerojily.
- * 1912 Proběhla krajinská včelařská výstava v Boskovicích a tam byla již kraňská včela rovněž chována a kníničtí včelaři získali medaile za vystavované exponáty.
- * 1912 Připomínán Vokáč (Okáč), měl rámeček 30 x 24 cm. Jedná se pravděpodobně o organizovaného ve Žďárné, později prvního předsedu

v Knínicích. Rámkové míry na Malé Hané z přelomu století, mnohé přetrvaly do 50-tých let: 20 x 22 cm, 24 x 22 cm, 24 x 36 cm, 23,5 x 13 cm, 27 x 13 cm, 30 x 24 cm, 39 x 24 cm.

Včelařské vynálezy

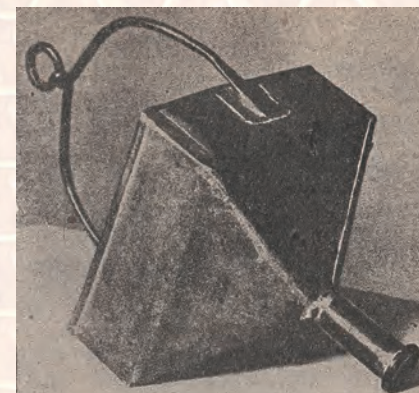
a jejich cesta do praxe

Znovu se pohybujeme ve včelařském pravěku na Malé Hané

Medomet

V roce 1865 major František Hruška předvedl v Brně největší objev ve včelařství - *medomet „odmedňovadlo“* medných plátů silou odstředivou. Med v nejlepší kvalitě byl tímto zařízením velmi rychle z plátů získán, aniž by došlo k jejich poškození, zničení a mohly být jako rámečkové dílo vráceny do včelstev, či za plné medné plásty vyměněny v jiném včelstvu. Srovnajte si, co času bylo třeba k získání medu před tímto vynálezem a navíc voskové plásty byly zničeny.

Model repliky Hruschova medometu

V jakosti byl med dělen:

Nejlepší - byl získán pouhým vykapáním medu v teplé místnosti do mísy z položených medných plátů. Dobrý - vytekl z lisovaného voští za studena, které bylo z rámečků vyřezáno. A ještě mnoho medu ve výliscích zůstalo. Mohlo se získat pouze rozvařováním jako medová voda k výrobě medoviny.

Podřadný - byl získán rozpouštěním medných plátů v peci po pečení chleba, na kamnech. Rozpuštěný vosk vyplaval z plátů na povrch roztoku a po vychlazení byl sebrán. Zůstal převařený med bez léčivých vlastností, pouze jako sladidlo nebo surovina k výrobě perníků.

Zavádění pokroku do včelařství se nešířilo Malou Hanou lavinovitě, ale postupovalo pomalu i když včelařský tisk, spisy vydané tehdejšími průkopníky pokroku, tomu plně napomáhaly.

- Libor Moritzber, farář v Roubanině - v medníku vybaveném celými plásty roku 1866 vybíral tento 2 x 40 liber medu, zatím medník s počátky plástů vybíral 1x s 10 librami (1 libra = 0,51 kg). *Medomet je duší bohatého výtěžku medu.*

- *Medomet* byl obdivován v Biskupicích již r. 1867, ručně zhotovený a takových bylo více v Bělé, v Jevíčku ...

- Z inzerce v roce 1868 se dovídáme: Šebetov u Vanovic - Antonín Kubáč, důchodník, má na prodej loňský med, *dobyty medometem* a sice 4 centy lipového medu po 50 zlatých, 14 centů jiného po 37 zlatých. Dovozné si musí kupec zaplatit sám, jakožto i nádoby, kterých prodávatel nalévá.

Mateří mřížka

V roce 1814 vymyslel a uvedl do praxe Ukrajinec Petr Ivanovič Proko-

povič mateří mřížku. Poprvé použitá byla v jeho úle s rozběrným dílem. Mateří mřížka bránila průchodu matičky z plodiště do medníku.

V Jaroměřicích, řídící učitel Václav Bláha zdůvodňuje malý Vogelův průchod včel do medníku: „Včely tím více medu do medníku nanosí, čím pohodlněji se tam z plodiska dostati mohou“, doporučuje tedy zakrytí plodiska celého mateří mřížkou.

Lis na mezistěny

Lis na mezistěny již roku 1874 měl nadučitel Totůšek v Uhřicích.

Roku 1882 požádali včelaři z Malé Hané Josefa Sponera, voskaře a perníkáře v Jevíčku, aby se pokusil vyrobit mezistěny. Po mnohých pokusech přišel na to, jak vyrobit dobré zboží, navíc lacině.

Mezistěny z nejčistšího vosku vlastní výroby doporučuje Josef Sponek, voskař a perníkář v Jevíčku: „1 kg po 2 zlatých, větší objednávky laciněji. Zasláný čistý vosk odevzdám tři čtvrti váhy mezistěn“.

Dřevěný lis na získávání medu za studena a lisy na mezistěny

Úly a úlová otázka

V polovině 19. století vidíme, že celé století přineslo do zemědělství, tudíž i do včelařství mnoho významných změn, daných pokrokem a vynálezy, které vnikly i na Malou Hanou. Místo těžkých dlabaných klátů s rámečky byly úly zhotovovány z rákosu šitých slaměných desek. Dále dřevěné úly stojany jednostěnné, které v našich podmínkách byly shledány za nevyhovující a byly nahrazeny stojany dvoustěnnými s vycpávkou - utepením (o čtyřech, pěti nízkých patrech rámků).

Ke konci 19. století přichází kvalitativní změna ve včelaření, je vyvinut úl s rozběrným dílem (1782). Tento princip je rozvíjen prochází úpravami, lišícími se případně velikostí použitých rámků. Roku 1852 byl vyroben Langstrothův úl. Dvacáté století pak dává jasný směr - nástavkové včelaření. K němu vede cesta přes zadem přístupné dvoupatrové Budečáky. V nich se včelař pomocí kleští dobýval od zadního rámků dopředu k česnu. Dnes těžko představitelné.

Pokrok je Moravský univerzál zezadu i zvrchu přístupný. Složitá byla cesta k nástavku. Mimo úlové otázky vývojem prolíná téma rámkové míry.

Zpráva z Knínic u Boskovic. Tam farář Karel Böhm včelařil v klátech, ve kterých dílo nerozběrné upravil vloženými trámky, políťnými voskem, na prvotní dílo rozběrné. O několik roků později v téže obci s nadšením včelařil učitel Jan Krušina, který měl již v klátech rámečky - rozběrné dílo, či pohyblivé. Pořádal kurzy včelaření pro mládež s velmi dobrými výsledky, za což se mu dostalo uznání od majitele šebetovského panství Maji. Byl dopisovatelem Včely brněnské od jejího založení. V prvním ročníku str. 154 roku 1867 uvádí, že jistý včelař v Šebetově (důchodní Antonín Kubáč) začal hned začátkem března „podřezávat“ (ořezávat) v klátech plásty s medem, (25. března, že zas, když zima byla, podřezával), což on za dobré neuznává. Z toho jsme poznali dalšího velkého včelaře v Šebetově.

„Na kósek řeče: před puldrohým stoletím přešel do Kenic učitelské mlá-

denec Jan Krušina z Trpina vod Kunštáto. Brzo se vokázal jako dobrý kantor, varhaník, pošmistr a hlavně včelař. Zavedl našim předkum - včelařum poheblevy rozborny dilo - rámke včelařsky do hólo. To přeneslo velké pokrok a hlavně vic medo. Jeho složba co rector nebela nic moc placená a tak medem si přešpóroval na obževu rodine. Měl 13 děti a tak se měl co vohánět. Z historickéh dokladu se dovidáme, že homřel 1. ledna 1896 a jeho manželka Marie, rozená Vinklerova z Vračkova dostávala roční penzo - duchod 29 zlatých. K porovnání slóži vesvětlení, že dobrý řemeslník bral tenkrát jedno zlatko za den práce - 10 hodin. Vo jeho včelaření nám hodně řekl staré Bilek Jan ze Šebetova na včelařských dnech ve Vanovicích v roce 1968 co 99 leté pamětník.“ Tolik vzpomínka přítele J. Filipa na zmíněného učitele J. Krušinu.

Roku 1860 v Adamově se usadil učitel František Zavadil, zřídil stolařskou dílnu a v rámci unifikace vyráběl a jako vzor po celé Moravě rozesílal třípatrové stojany (2x plodisko 1x medník) „moraváky“, ve kterých se včelařilo i 100 let. Na Malé Hané byly velmi oblíbeny, dnes zvané „almárky“.

Včelařský obor byl zasažen novou technologií vedení včelstev. Zprávy popisující a hodnotící tyto změny byly přijímány a šířeny zejména prostřednictvím „Včely moravské“.

Na Malé Hané se zajímali o zprávu preláta Řehoře Mendela, která má mnoho společného se současností :

„Místo stojanu jsem dal zhotoviti 4 truhlíky po 10 plástech s česnem na dne - chladné dílo. Po naplnění včel prvního truhlíků jsem rozšířoval podkládáním truhlic ne se začátky, ale s mezistěnami, aby nebylo zbytečně trubčího díla. 20. května poprvé podložil jsem truhlici a 30. června třetí. Celkem ve čtyřech truhlicích bylo silné včelstvo i když bylo v březnu slabé na 1 plástech“. Jde o jednoduchý, srozumitelný návod, popis nástavkového úlu. Krása jednoduchosti.

Expozice klátů v muzeu v Rožnově pod Radhoštěm - 1980

Varoáza

Téma, které žije a hýbe oborem včelařství roky. Je historickým štěstím, že se ke zpracování této kapitoly daly využít stránky rukou psané kroniky pana Ladislava Dufky, Uhřice č.111. Včelař, amatérský výzkumník, fotograf, jednatel včelařské organizace Úsobrno. V roce 1978 vykonal přijímací zkoušky do „Ústřední včelařské školy v Praze“. Po ukončení studia se stává učitelem včelařství, se specializací nemoci včel. Téma diplomové práce je „Nosema“. Získané znalosti předává, dál studuje, bádá a experimentuje. Následují desítky akcí, návštěv základních organizací, besed, přednášek. Hlavně přímá účast v boji s včelařským problémem „Varoáza“.

Citace ze záznamů a poznámek přítele Dufky, zachycujících počátek varoázy v regionu.

Na jaře v roce 1984 jsem měl přednášky o nemocech včel, ale mám

časové problémy. Po jarním vyšetření včel na roztoče Varroa Jacobsoni byly zjištěny dvě pozitivní včelstva u přítelkyně Anežky Strnadové v Úsobrně. MVDr. Nevřiva z veterinárního zařízení v Boskovicích pověřil likvidací těchto napadených včelstev mě a přítelkyni Berkovou. Přiznám se, že to nebyla vůbec příjemná práce. Já sám z počátku ani nevěřil, že tam nějakého roztoče zjistili. Když jsme prováděli fyzickou likvidaci, provedl jsem od těchto včelstev odběr měli a hned na místě s pomocí stolního oleje a lupy tuto měl vyšetřil. Jaké bylo mé překvapení, když v jenom včelstvu bylo zjištěno 5 roztočů a ve druhém 7. Původ kudy si tyto roztoči dostali na toto stanoviště, je mi záhadou. Nejblíže od tohoto místa jsou již v roce 1983 zjištěny Jaroměřice (1983 přítel Přidal), v roce jaro 1984 přítel Hlubinka a přítel Hotař. V tomto roce se již likvidují pouze napadená včelstva. Přímo naproti přítelkyně Strnadové bydlí přítel František Parolek, který v současné době má 30 včelstev a buduje i kočovné zařízení o dosti značné investici. Což, budeme pouze čekat, jak se situace utvoří v dalším období.

23. října 1984

Dnes večer došla přítelkyně Berková a donesla vzorky měli po fumigaci. Bližším zjištěním jsem se přesvědčil, že oba vzorky jsou pozitivní. Okamžitě jsem prohlédl vzorek přítele Krupičky Josefa a Dědika Jar., které jsme měl v tuto dobu k dispozici a zjistil jsme že i tyto vzorky jsou pozitivní. Nyní mohu definitivně tvrdit, že roztoč Varroa Jacobsoni došel až do Uhřic. Tímto je také možno konstatovat, že napadení Uhřic v tomto roce 1984 je definitivní.

Neděle 11. listopadu 1984

Dnes přednáším na schůzi včelařů ve Velkých Opatovicích. Schůze se koná v restauraci „Malá Haná“. Účast je značná. Na schůzi se probírají výsledky fumigace včel v období října 1984. Z výsledků je zřejmé, že roztoč Varroa Jacobsoni se již usadil v obcích Velké Opatovice, Malá a Velká Roudka, Svárov, Borotín. U většiny včelařů je to pouze několik roztočů na stanovišti - 2 až 3 a podobně. Jen ojediněle ve Svárově bylo zjištěno 100 roztočů. Z těchto výsledků je zřejmé, jestli chceme na Malé Haně dále včelařit budeme muset s roztočem svádět válku na život a na smrt.

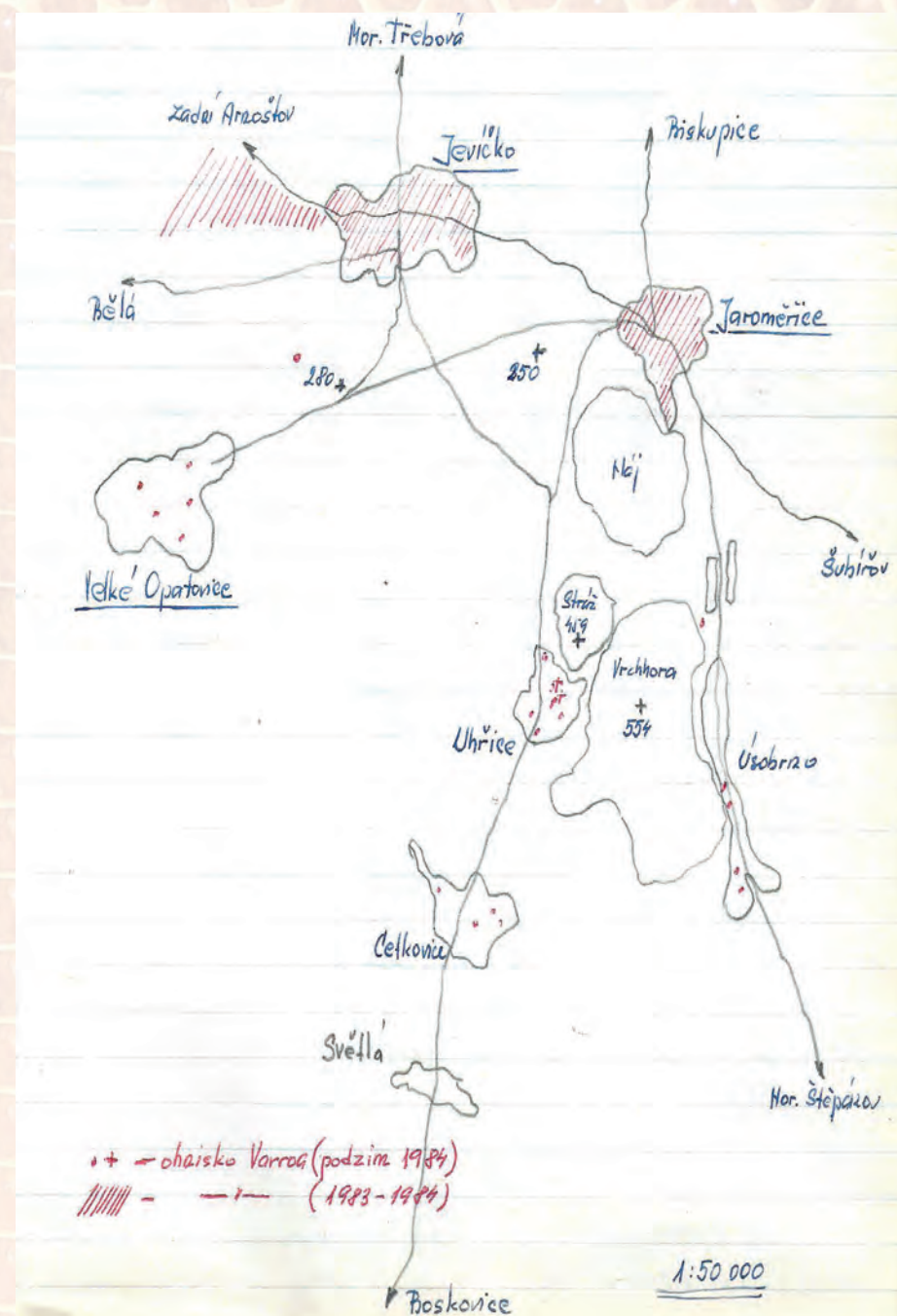
Ve schůzi bylo pokračováno mojí přednáškou a to na téma jak postupovat v boji s roztočem. Byla celkem zajímavá diskuse a tím velice dobrý průběh.

8. prosince 1984

Ještě do dnešního dne zima nedosáhla svojí moci. Přes den se teploty pohybují nad 0 stupňů Celsia. V noci mírně pod 0 stupňů Celsia. V úterý tohoto týdne jsme dostali od veterinární správy výsledky výskytu roztoče *Varroa Jacobsoni*. V Uhřicích byl zjištěn u přítele Antla Františka, Dědika Jaroslava, Dračky Františka, (u mě také), Kalase Františka, Berkové Anežky, Hrbatové Boženy, Valouška Zdeňka, Šedivého Bohumila, Krupečky Josefa, Pospíšila Josefa, Medříka K., Koutného Jana. V Úsobrně byl roztoč zjištěn u přítele Lutery Jana, Křupky Zdeňka, Smékala Františka, Paroulka Františka, Šmídy Jaroslava. Z toho vyplývá, že situace je v naší organizaci vážná. Rovněž Cetkovice, Vanovice a Drválovice byly zjištěny jako pozitivní. Dále jeden včelín na Červeném kopci u Boskovic. I u těch včelařů, kde roztoč zjištěn nebyl, se nedá plně věřit, že u nich roztoč není. Moje úvaha o napadení roztočem je asi tato:

Rok 1984 byl rokem velice příznivým na roje. Na 100 včelstev asi 40 rojů. V roce 1983 již byly zjištěny případy napadení - Jevíčko, Jaroměřice, Velké Opatovice. Na jaře 1984 se situace opakuje, dále zjištěn roztoč u přítelkyně Strnadové Úsobrno (likvidace včelstev). Z toho se dá usuzovat, že při velkém počtu rojů se některé pozitivní usadily v Uhřicích a Úsobrně (přiletěly z postižených oblastí). Dále nutno připomenout, že snůška skončila náhle koncem července, tak, že kdo nezpozoroval a okamžitě nepodněcoval, dělal chybu. Včelky z nutnosti živit plod začaly loupit a tím roznášet roztoče na další včelíny. Je to zřejmě i z toho, že většina včelích stanovišť byla velice slabě napadena (3 - 4 roztoči). V měsíci říjnu 1984 se provádí fumigační ošetření včelstev Takticem. Získanou měl vyšetřuje veterinární správa a výsledky uvádím na počátku této stati. Nyní se musí provést dva postřiky Takticem (Amitrazin) a to do 15.1.1985, po kterých se likvidují pozitivní včelstva. 28.2.1985 se provádí směsný vzorek ze stanoviště, v případě nálezu se likviduje pozitivní stanoviště.

Konec citace záznamů přítele Dufky.

Těžko formulovat závěry. Je to ohlédnutí do historie. Vyústění však známe - s varoázou už nebojujeme, ale celoročně včelaříme.

První kroky nebývají ani lehké, ani přímé, ale začínají cestu. Děkujeme příteli Dufko.

Dobový, aktuální přípis Okresní veterinární správy v Blansku pro ZO ČSV Knínice ze dne 2.4.1984 - problematika „Varoáza - závazné nařízení“: Vyšetřením měli byla zjištěna varoáza v našem okolí: Velké Opatovice, Borotín, Svárov, Malá Roudka, Brtův a Úsobrno. V důsledku toho do I. ochranného pásma zařazují se katastrální území obcí v naší oblasti: Cetkovice, Světlá, Šebetov, Vanovice, Drválovice a Paměťice. V tomto ochranném pásmu se všechna včelstva nejpozději do konce dubna 1984 ošetří Taktikem a současně se odstraňuje zavíčkovaný trubčí plod. Do druhého ochranného pásma zařazují se katastrální území Vísky, Bačov, Sudice, Vážany, Knínice, Benešov, Pavlov, Kořenec, kde se nelze kočovat, měnit stanoviště. Bližší pokyny budou sděleny na schůzi 15. tohoto měsíce. Poznamenáváme, že 6 postřikovacích přístrojů k ošetření Taktikem je u přítele Jos. Holuba, Knínice č. 118. Léčivo dodá zdarma veterinární zařízení v Blansku. Neplnění opatření proti Varroáze je trestné.

Novodobé kláty, uvnitř vložený nástavkový úl 39 x 24 cm

Alois Kaderka – včelařské vzpomínky

Alois Kaderka byl československý katolický politik, meziválečný poslanec Národního shromáždění ČSR za Československou stranu lidovou. Narozen roku 1889 v Chlumu u Velkých Opatovic, zemřel v roce 1975 tamtéž.

Před několika roky napsal jsem článek, kolik naše užší domovina (Boskovice s přilehlým Jevíčkem) dala našemu národu veřejných pracovníků, politiků, národohospodářů a jiných zasloužilých mužů. Probíraje se tyto dny ve večerních chvílích včelařskou literaturou, zjistil jsem mnoho zajímavostí, týkající se našeho kraje.

Naše vesnice (Svárov), která je poslední vesnicí okresu boskovického, na samém rozhraní okresu jevíčského, je přiškolená a přiřažena do Roubaniny, kde před řadou let působil v duchovní správě známý včelař z družiny Živanského, páter Libor Morbitzer. Poprvé jsme se o něm, ale velmi málo, dověděl z Vohnoutovy „Včelařské čítanky“, kde ovšem bylo chybně vytištěno místo působiště (Roubelína místo Roubanina). Už je celkem v naší farnosti málo těch, kteří se na něho pamatují. Pokud se na něho pamatují, tak se upomenou, že měl „moc včel“, jako zase jeho nástupce byl velkým přítelem ovocného stromoví a dokonce zřídil při faře ovocnou školku. Po něm máme v obci i v okolí památku, že štěpoval sedlákům plané stromy. Bylo by vděčnou a záslužnou úlohou některých našich přátel ze včelařského spolku v Roubanině, kdyby v archivu farním dopídili se nějakých památek po páteru Morbitzerovi.

Od Roubaniny není tak daleko do Velkých Opatovic (náš děkanát), kde působil zase jiný z družiny Živanského, páter František Hanák. Jmenovaný byl napřed ve Velkých Opatovicích kaplanem, pak v nedalekém Borotíně farářem, aby se odtud vrátil do Velkých Opatovic jako farář

a děkan. A nyní přejdeme na okres boskovický, kam naše obec politicky patří. Zastavme se u Letovic, kde je naše místní pošta a stanice dráhy.

V „dějinách českého včelařství“ od monsignora Keberleho dovidáme se, jakého praktika včelařského měly Letovice. Byl jím včelař Rudolf Kroupa, který s deputací včelařského spolku Království českého, při zasnoubení korunního prince Rudolfa s belgickou princeznou Štěpánkou, odevzdal dar: medovou korunu českou s nápisem: „J. V. Rudolf“. Tato opravdová rarita byla vybudována včelstvem na včelíně Rudolfa Kroupy a svědčí o mimořádné včelařské kvalitě jmenovaného. Zase vděčná úloha pro přátele včelaře z Letovic, aby nám o Kroupovi pověděli více.

Z družiny Živanského ve vztahu k Boskovicku nutno v prvé řadě vzpomenouti „apoštola včelařství“ pátera Libora Scholze, který studoval v Moravské Třebové a jeho prvním kaplanským místem byly Boskovicce, kde vedle včelařiny a duchovní správy věnoval se hodně buditelské práci národní - až si vysloužil od nepřátel národa přívlastek panslavista. A také za své buditelské snahy vypil svůj kalich hořkosti.

Boskovická fara je ještě v tom pozoruhodná, že z ní několik roků byla redigována „Moravská včela“ kaplanem páterem Františkem Zřídkaveselým. Na prvním místě jako kaplan působil v Cetkovicích, dále ve Žďárně a místo děkana zastával v Boskovicích. Napsal „Včelařský katechismus“ a plných 13 roků byl v redakci Včely moravské. Stýkal jsem se s ním v té době častěji, občas mu poslal maličkost do „Včely“ a slyšel jsme také od něho důvody, proč se vzdal vedení v Moravské včele a všech funkcí v zemském včelařském spolku. Při této příležitosti vzpomínám také sjezdu včelařského v Boskovicích v roce 1912, (Poznámka - nám známá výstava s úspěšnými exponáty knínických včelařů Krajíčka a Okáče - zlatá medaile, přítel Jurník - stříbrná medaile), kdy hostoval v Boskovicích vzácný host, z dnešní Jugoslávie, ředitel Eugen Kamenár. A tehdy už byli moravští včelaři rozdvojeni a později spory v samém ústředím spolku včelařském vyhnaly pátera Zřídkaveselého z redakce i organizace. Páter Zřídkaveselý se ještě do Boskovic vrátil, působí tam dodnes jako farář, děkan a arcikněz, ale na včeličky a včelaře už myslím, zapomněl. Nevím

ani, jestli pro osobní potěšení má alespoň jeden úl. Není ještě čas, aby prozradil, který pán ve včelařské organizaci má na svědomí, že páter Zřídkaveselý se vzdal všech včelařských funkcí a odmítl všechny nabídky a výzvy i od nového vedení k nové spolupráci. A že se trvale odmlčel. Byla to škoda! Podrobnosti jsou snad známy monsignoru Adamcovi.

Do šlápějí Morbitzerových v Roubanině vstoupil nadučitel Antonín Paráček. Ale na rozdíl od Morbitzera, který k nám zavedl kraňky, byl Paráček obhájcem naší včely domácí. Otec mého spolužáka, Tomáše Dvořáčka z Březinky měl na statku také včely: jeden klát v rozbitém včelínku, ostatní kláty prázdné, prostranství před včelínem zarostlé všelijakým podrostem tak, že se včely musely do klátu tou houštinou prodírat. Starého Dvořáčka, zámožného sedláka, který vlastnil dva grunty, včely nezajímaly a ty, co měl, jaksi ze selské hrdosti, aby je měl a hlavně proto, že tyto včely - dobré moravky - samy uhajovaly svou existenci. Ten „pořádek“ na včelíně jsem viděl, protože jsem se na něj - hlavně ovšem na včely - byl podívat. A to, prosím, jako školák obecné školy!

Popud vyšel od nadučitele Paráčka. Když jsme s ním byli jednou ve včelíně, obrátil se na Tomáše Dvořáčka a povídá: Tomáši, hled' si těch vašich včeliček. I když jsi ještě mladý a tatínka včely nebaví, to můžeš udělat: to křoví u včelína vysekej, omaž klátu všechny díry, klát přikryj, aby do něj nezatékalo, nevíš ani, jaké dobré včely máš. To je naše plemeno a je už v našem kraji vzácné, protože my už máme samé míšenky.

Přítel Tomáš nevzal si poučení p. nadučitele k srdci, byl přece jenom hodně mlád a včely i se včelínem vzaly za své. Za řadu let, až vychodil hospodářskou školu i z přítele Tomáše se stal dobrý včelař, postavil si pěkný včelín, nakoupil řadu stojanů, ale kolikrát jsme si spolu vzpomněli na slova nadučitele Paráčka a dobrých medařek ve starém a shnilém klátě.

Já synek z chaloupky nepatřil jsem mezi ty šťastné, aby mě tatínek mohl koupit včely i když jsem po nich tolik „stonal“. Nezbyvalo časem na jiné ... A tak jsem svou lásku ke včelám mohl jenom projevít v „opendování

u včel školských a pak v mé rodné vesnici, kde byli včelaři tři a „stréček Tajovské vulgo Mikšů“ byl uznávanou (na vesnici!) včelařskou autoritou.

Jeho panímáma byla uznaným vesnickým doktorem, léčila medem, nakuřováním voštinami a zařikáváním. Zlí lidé tvrdili, že čaruje - ale nikdo to neřekl nahlas, protože stréček Mikšů byl velkým sedlákem, jeho otec dlouholetým představeným obce a on sám také řadu let starostou. Budiž po pravdě řečeno, že to byli jinak rozumní a rozšafní lidé. Když se „stréčkovi Mykšovému rojily včele“, byl svátek na vesnici a celá ves nábožně přihlížela k tomu divadlu. Strýček byl oděn jako středověký rytíř, na hlavě měl kuklu nepodobnou „řičici“ (síto na prosívání obilí a mouky), na nohou koženky a boty, rukávy zavázané, s putýnkou vody a slamené povříslu v ní, které se namáčelo a vířící roj se s ním kropil. Měli roj zaječí úmysly, tehdy stréček Mikšů také střílel ze své lankasterky - nebyl nadarmo velkým lovcem před Hospodinem... Usazování roje se dalo s jakousi posvátností, skorem obřadně. Úl se vytřel melisou nebo mateřídouškou, tetička Mikšova pokropila jej zvenku i uvnitř svčenou vodou - a teprve po těchto úkonech vysypal se roj do úlu.

Také jedno medobraní jsme u Mikšů prožíval, ale víc jako divák. Strýček zase jako obrněný rytíř. Kromě toho menší necky, dlouhý nůž a obyčejný starý plecháč, ze kterého se dýmilo jako z pece. Stréček včelařil v klátech a tomu měl ještě asi čtyři „džerzone“, v nichž bylo asi stejné uspořádání jako v klátech. Pláсты se vyřezávaly, ukládaly na necky, doma se pak čistily. Známí a domácí se podělili kouskem plástu, ostatní se vymáčkalo a pro domácí potřebu i na léčení bylo vždycky něco v zásobě.

Když si dnes tak vzpomenu na ten malý včelín Mikšů, bez oken, tmavý, při kuchání plný kouře z primitivního kuřáku, je mi vždycky líto těch ubohých, umačkaných a udušených včel a chtěl bych tak dnes vědět, kolik dobrých matek přitom vzalo za své. Proto to také stréček Mikšů nedotáhl nikdy na větší počet včelstev. Ztráty přes zimu nebo bezmatečností, nahradily roje a protože tehdy byl u nás na včelaření požehnaný kraj, bylo při tomto primitivním včelaření medu dost.

Dnešní louky byly pastvinami, na nich plno olší, jív a vrb, za vesnicí topoly, stráně a meze plny třešní ptáčnic, úhory - na nich všelijaké medonosné plevele, v obilí spousta ohnice a chrp, ve vesnici lípy, lesy dost blízko - tehdy opravdu medoval každý kůl v plotě. Strýček Mikšů měl při svém včelaření spadeno na - zlodějky. Kdykoliv se mu stal nějaký malér na včelíně, uhynuly včely, vždycky tím byly vinny zlodějky. To byla podle něho zvláštní sorta včel, jeho včelkám a také jiným krajně nebezpečná, jejichž držení a pěstování mělo být na tomto i na onom světě přísně trestáno.

A takové nebezpečné a zločinné včely měl soused strýc Staňků. Byl rodákem z Bačova. (Poznámka - Jméno Staněk se vyskytuje v členské evidenci vedené a dochované pokladní knize knínického spolku v roce 1935, ale s uvedením bydliště v Paměticích). Do naší obce se přizemil a přivezl s sebou včely. Žádné kláty, samé stojany. Včelín měl velký, světlý, celkem na tehdejší dobu pokročilý včelař - měl i svůj medomet. Včely jeho byly nemálo „kousavé“ - na to se pamatuje dodnes celá dědina, ale ty hrnce medu - několikaletého - co viděli u Staňků, to bylo opravdu k závidění. To přece nebylo jen tak ... To bylo možno jenom proto, že u Staňků měli včely - zlodějky ... Kradou jiným poctivým dělničkám výsledek jejich práce a námahy a ničí jejich rodiny. Strýček Mikšů měl v nenávisti ty „zlodějky“, že by si od Staňků ani medometu nevypůjčil, i kdyby mu byli nabídli.

Dnes vím i já, co bylo úspěchem včelaření souseda Staňka. Byl, to jednak pokročilejší včelař, jednak měl dobré včelí plemeno. Roje byly u něho vzácností, i když v parném létě vysávaly mu u česen plné hrozny. Staněk už natolik byl racionálním včelařem, že si dovedl udělat umělé roje, hlavně smetence. Osiřelé včelstvo uzdravil přidáním vajíček a plodu. V úlech mohl volněji manipulovat, poněvadž užíval trámeků a rámečků. A hlavně: nedbal předsudků a pověr, jimiž včelařské vědomosti „stréčka Mikšového“ překypovaly.

Ještě jednoho včelaře u nás vzpomínám: byl to strýček Nováků. U něho jsem, jako patnáctiletý až sedmnáctiletý mladík, strávil nejlepší včelař-

ské chvíle a on to byl, který mně daroval „můj“ první roj. Měl ponejvíc kláty, které si ale upravil na trámký a když bývala pěkná snůška, přidával dozadu truhlíky z desek, které vystrojoval začátky. O životě včel měl také ještě zastaralejší názory včelařil celkem dobře. Přišel-li o matku, dovedl si již pomoci. Celé neděle strávil u včel a já s ním. Byla to taková dobrá duše.

Za několik roků nato vypukl u Nováků požár a shořel i včelín. Bylo to pozdě na podzim, ale včely jsme ze včelníků vynesli a zachránili.

Dnes už všichni tři řadu let včelaří na nivách nebeských. Strýček Mikšů k posledu jaksi dovčelařil. Včelínek z původního místa, které se mu zdálo stinné, nastěhoval do zahrady za stodolu a tam se mu - podle jeho vyjádření - včely nedařily. Snad opravdu bylo na jeho tvrzení hodně pravdy. Nové místo bylo sice volné, slunné, ale bylo vydáno všanc větrům, které mu na jaře hubily létavky. Zemřel bezdětek.

Zato synové obou posledních - Staňka i Nováka - jdou ve šlépějích otců, jsou pokročilými a organizovanými včelaři. Budou-li mé vzpomínky čisté, nechtě se na mě nezlobí. Dedukuji je památce jejich otců - prvních průkopníků včelařství v mé rodné vesnici.

Vzpomínám všech jmenovaných s láskou a s jakousi melancholií. Neboť i u nás, nedávno mladíků „se připozdívá a den se nachýlil“ ... Každý z nich splnil svůj úkol, daný mu Tvůrcem, podle svých znalostí a možností. Ten nadučitel Paráček vštěpoval nám do duší lásku k včele a ti naši sousedé se naší tužbě mladých a nezkušených nevysmívali a dávali nám k dispozici to, co sami znali anebo to, co považovali za správné, i když bylo mylným. Neznali a nevěděli mnohé i takoví, kteří společensky a vzděláním stáli nad nimi...

I pro ně platí básníkově :

Blah, kdo pěstoval své vlasti jednu růži, jeden štěp...

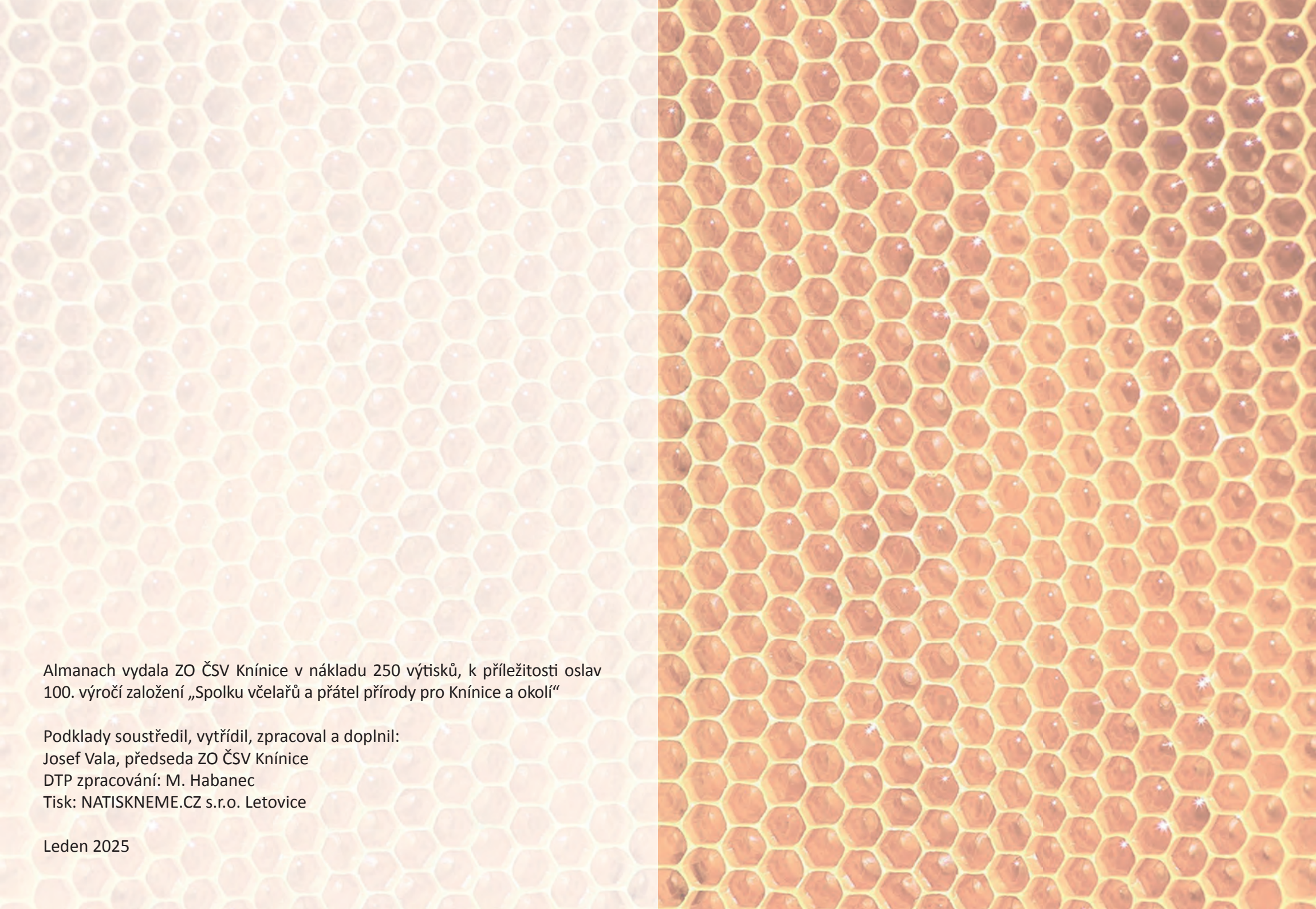

Fotografie účastnic pečení medového pečiva z Vanovic

Zdroje a prameny:

Knínický včelařský zpravodaj 1958 - 2005
 Kniha protokolů ZO ČSV Knínice 1925 - 1972
 Kroniky obcí Cetkovice a Šebetov
 Kronika přítele L. Dufky z Uhřic
 Vzpomínkový zápis JUDr. J. Bieberleho Světlá
 Výroční almanachy ZO ČSV Kunštát a Velké Opatovice
 Včela Moravská, Včela Brněnská, časopis Včelařství
 Internetové stránky Wikipedie
 Osobní vzpomínky rodinných příslušníků a pamětníků dotčených osob

Archiv fotografií členů ZO Knínice,
 přítele Dufky,
 rodiny Krajíčkovy z Knínic,
 rodiny Geršlovy z Kořence,
 rodiny Dvořákovy z Vážan
 a foto pamětníků

Almanach vydala ZO ČSV Knínice v nákladu 250 výtisků, k příležitosti oslav 100. výročí založení „Spolku včelařů a přátel přírody pro Knínice a okolí“

Podklady soustředil, vytřídil, zpracoval a doplnil:
Josef Vala, předseda ZO ČSV Knínice
DTP zpracování: M. Habanec
Tisk: NATISKNEME.CZ s.r.o. Letovice

Leden 2025

